

חוברת עזר
למורה
להוראת חומש שמות

פרשות תרומה - תצוה

בהוצאת
תלמוד תורה "מורשה" ירושלים
ע"ש ברוך ובילא שפירא ז"ל

ירושלים עיה"ק, ה'תשע"א

כל הזכויות שמורות
מותר להעתיק ולצלם ללא מטרות רווח

תלמוד תורה מורשה ירושלים
ת.ד 34055 ירושלים, 91340

תוכן העניינים

5	פתיחה לפרשות המשכן
15	המסרים העולים מהפתיחה

פרשת תרומה

פרק כה

17	הציווי על הבאת התרומה
19	הציווי על עשיית ארון העדות והכפורת
24	הציווי על עשיית השולחן
26	הציווי על עשיית המנורה
30	המסרים העולים מפרק כה

פרק כו

31	הציווי על עשיית יריעות המשכן
33	הציווי על עשיית קרשי המשכן
34	הציווי על עשיית הפרוכת והמסך
36	המסרים העולים מפרק כו

פרק כז

37	הציווי על עשיית מזבח העולה
38	הציווי על עשיית קלעי החצר
39	המסרים העולים מפרק כז
40	סיכום פרשת תרומה

פרשת תצוה

41 ..... הציווי על לקיחת השמן למנורה

פרק כח

42 ..... מינוי אהרן ובניו לכהנים

44 ..... הציווי על עשיית בגדי הכהנים

46 ..... הציווי על עשיית האפוד

48 ..... הציווי על עשיית החושן

53 ..... הציווי על עשיית המעיל

55 ..... הציווי על עשיית הציץ

56 ..... הציווי על עשיית בגדי בני אהרן ומשיחתם

57 ..... המסרים העולים מפרק כח

פרק כט

59 ..... פתיחה

63 ..... לקיחת אהרן ובניו, הלבשתם ומשיחתם

64 ..... פר החטאת

65 ..... איל העולה

66 ..... איל המילואים

69 ..... סדר העבודה בכל שבעת הימים

70 ..... קרבן התמיד

71 ..... השראת השכינה בישראל

73 ..... המסרים העולים מפרק כט

פרק ל

75 ..... הציווי על עשיית מזבח הקטורת

78 ..... המסרים העולים מפרק ל

79 ..... סיכום פרשת תצוה

פתיחה לפרשות המשכן

דיבור ה' למשה בהר

פרשה זו אמר ה' למשה לאחר מתן תורה, בארבעים יום שהיה בהר - כפי שנאמר בפסוק האחרון בפרשה הקודמת: "ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה" - יחד עם פרשיות תצוה וכי תשא, עד פרק ל"א, י"ח: "ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני".

לאור זאת נציין את חשיבותה של פרשה זו בשני דברים: האחד - שנאמרה סמוך למתן תורה, והשני - שמשה שמע אותה בהר. דבר זה מייחד את פרשיות המשכן מכל התורה כולה, שכן את שאר דברי התורה שמע משה מבין שני הכרובים.

במהלך לימוד פרשה זו נשמיע לילדים מידי פעם שדברים אלו שמע משה רבנו בהר, במשך ארבעים הימים בהם לא אכל ולא שתה. אמנם לפי רש"י פרשה זו נאמרה לאחר חטא העגל, אך אנו נלמד כפי סדר פשטי הפסוקים ומבנה הפרשיות, שהציווי על המשכן בפרשיות תרומה ותצוה נאמר למשה קודם מעשה העגל, כפי שכתב הרמב"ן בפרשת צו: "ועל דרך הישר נצטווה משה במלאכת המשכן קודם למעשה העגל". כך הדברים יתיישבו על לבם של הילדים בצורה ברורה. בנוסף, ברצוננו ללמד את הילדים שהמשכן לא בא כתיקון של חטא העגל בלבד אלא כרצון ה' לשכון בישראל לכתחילה, כפי שעולה מהפסוק בסוף פרשת יתרו "בכל המקום אשר אזכיר את שמי...", ופירש רש"י: "אשרה שכינתי". כך עולה גם מדברי חכמינו ז"ל על דברי יעקב לבניו לפני מותו: "הנה אנכי מת והיה אלקים עמכם" - שדורשים שיעקב

פתיחה לפרשות המשכן

מודיעים שאחרי שיצאו ממצרים הם יקימו משכן וה' ישכון בתוכם, וכידוע דבריו של יעקב אבינו היו לפני חטא העגל.
וזו לשון חכמינו ז"ל **במדרש רבה** (לג, ח):

"בשעה שהגיע זמנו של יעקב ליפטר מן העולם קרא לבניו, אמר להם: היו יודעין שהקדוש ברוך הוא עתיד לומר לבניכם לעשות משכן... עתיד הוא לומר לכם "ועשו לי מקדש" והוא יורד ומשרה שכונתו בתוכם..."

אהבת ה' לעמו ישראל ורצונו לשכון בתוכם

עיקרה של פרשתנו היא אהבת ה' לעמו, שבגללה הוא רוצה לשכון ולדור בתוכם, כפי שנאמר בפסוק ח': "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".
ואמרו חכמים **במדרש שיר השירים** (לד):

"בך אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: 'אתם הצאן... ואני הרועה... עשו לי דיר שארעה אתכם, אתם הכרם ואני השומר... עשו לי סוכה שאשמור אתכם... אתם הבנים... ואני האב... כבוד הוא לאב שיהיו בניו עמו, וכבוד הוא לבנים שיהיו אצל אביהם... לכך עשו לי בית שאדור ביניכם..."

ובמדרש תנחומא (ט) נאמר:

"זהו שאמר הכתוב: 'אהבתי אתכם אמר ה'... אמר הקדוש ברוך הוא: 'ראו כמה חבבתי אתכם, מן הארץ עד לרקייע - מהלך ת"ק שנה... הנחתי הכל [כל הבריאה] ואמרתי לכם... עשו לי ידיעות ואבוא לשכון אצלכם..."

השראת שכונת ה' בישראל היתה גם מטרתה של יציאת מצרים, כפי שנאמר בפרשה הבאה (כט, מ): "וידעו כי אני ה' אלקיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם..."

פתיחה לפרשות המשכן

מהפסוקים והמדרשים שהבאנו, אנו למדים שני דברים:
(א) עצם אהבת ה' לעמו - רצונו של ה' להיות עם עמו.
(ב) הביטוי המעשי של האהבה - ה' רועה את העם, מדריכו ושומר עליו.
שני עניינים אלו חשובים גם לתחושות הילד:
תחושת הילד שהוא אהוב חשובה מאד - מבחינה רגשית - להרגשת
אמון הילד בעצמו. גם הנקודה השניה של הביטוי המעשי של אהבת ה'
ברצונו לרעות, להדריך ולשמור על העם מקנה לילד בטחון ואמונה שה'
יעזור וישמור עליו (אמנם הפסוק מדבר על אהבת ה' לכל העם, אך היא
כוללת כמובן כל יחיד ויחיד. אנו נציין במהלך לימוד הפסוקים גם את
אהבת ה' לעמו וגם לכל יחיד ויחיד, וכך הילד ייחס זאת גם לעצמו).
בדברנו עם הילדים על רצונו של ה' לשכון בישראל נסקור את
התהליך שהוביל להשראת השכינה בישראל, שתחילתו בהבטחת ה'
לאברהם בתחילת פרשת לך לך: "ואעשך לגוי גדול", והמשכו ביציאת
מצרים, אז נהיינו לעם, במתן תורה, אז קרבנו ה' לעבודתו, ושיאו
בפרשתנו ובפרשות הבאות - בשכינת ה' בתוך עמו, וכפי שכתב הרמב"ן
בהקדמתו לחומש שמות: "...מעתה הנה הם לו לעם והוא להם לאלקים...
והנה הם קדושים, ראויים שיהיה בהם מקדש להשרות שכינתו ביניהם".

מכיון שענין אהבת ה' לעמו הוא לב כל הפרשה, נדגיש אותו
במהלך לימוד הפסוקים, ובכך תיווצר אורה מרוממת
שתלווה אותנו בכל לימוד הפרשה.

בעוסקנו באהבת ה' לעמו נאמר את המושגים הללו (אהבת ה' לעמו,
רצונו לדור עמהם, רצונו להשגיח עליהם וכדו') בתמימות. לא נכנס כלל
להסברה של ענין השכינה והתגלותה בישראל, שהוא ענין מופשט מאד
וגם אנשים מבוגרים צריכים ללמדו רבות ולהעמיק בו.

המשכן – חיזוק האמונה בשכינת ה' בתוך ישראל

כפי שהסברנו, כל ענין המשכן הוא בית לה' שידור בו עם עמו. כהמשך לכך נדבר עם הילדים על כל הענינים סביב מבנה המשכן וכליו, שכולם לכבוד ה': עריכת לחם על שולחנו, הדלקת מנורה לכבודו, הקטרת ריח בושם של קטורת לפניו ועוד. נדגיש כי המשכן היה חזק ויציב, והיה עשוי ביופי והדר, דברים המורים על נתינת כבוד לה' וכפי שעולה מפשטם של הפסוקים בכל הפרשה).

רעיון זה כתב האברבנאל בתחילת הפרשה:

"וכדי להסיר מלבות בני ישראל האמונות הכוזבות האלה [שה'] מנותק מהגשמיות ולא ישגיח בבני אדם] ציוה שיעשו לו משכן קדוש ומקודש כאילו הוא יתברך בעצמו ישכון בתוכם, שיאמינו עם זה כי א-ל חי בקרבם והשגחתו העליונה דבקה עמהם... ובהיכל היה השולחן, המנורה ומזבח הקטורת, כאילו הם כלים לשרת לפני מלכו של עולם, לא שהיה הוא יתברך צריך לדבר מכל זה חלילה וחם, אלא להשריש בנפשותם כי ה' אלקים מתהלך בקרב מחניהם...".

לפי הסבר האברבנאל, הקדוש ברוך הוא ציוה לעשות לו משכן וכלים לשרת לפניו כדי להשריש בלבות בני ישראל את האמונה שה' מתהלך בקרב מחניהם ומשגיח עליהם.

רבי יצחק עראמה כתב רעיון זה בצורה חריפה בספרו **עקדת יצחק**:

"...וגם יאמרו [הפילוסופים] כי אחר שאינו יושב ושובן בקרב העם המונהגים ממנו - אי אפשר שיוכל להשגיח ולכוון היטב בעניני הנהגתם ופדטיהם, ולזה [בגלל טענותיהם] הכתיב לעצמו ענינים המורים היותו יתברך אצלם כמלך החכם, החסיד והרחמן, היושב בתוך עמו באהל ובמשכן ושמה עמהם ואוהב אותם. ומטיב להם בשמעם בקולו, ומוכיח ומייסר אותם בעברם רצונו...".

כלומר ה' כתב בתורה שהוא שוכן במשכן כדי לחזק את ישראל

פתיחה לפרשות המשכן

באמונה שהוא משגיח בעולמו ובכך ביטל את טענות הפילוסופים שהוא מתעלה מעל עולמו ולא משגיח. אמנם בילדים טבועה האמונה שה' משגיח, וממילא אין צורך להביא בפניהם את דברי העקדת יצחק ואין צורך להוציא מלבם את טענות הפילוסופים, אבל ודאי שהלימוד על שכינת ה' בישראל יחזק בלבם את האמונה התמימה שה' משגיח ושומר על עמו.

(כמובן שלא נעסוק עם הילדים במובן המופשט של השראת השכינה וכשיגדלו ויוסיפו ללמוד יזכו להעמיק בענין זה).

בניית המשכן וכליו לכבוד לה'

בבואנו ללמוד עם הילדים את פרשיות המשכן נלמד שה' שוכן בישראל והכלים נועדו לכבודו של ה', וכפי שכתב הרמב"ם במורה נבוכים (ג, מה): "ואחר כך הושמה מנורה לפניו לכבוד ולתפארת לבית...". ביחס לכלי המשכן, נסביר כי העבודה בכלים נעשית לכבוד ה' השוכן במשכן.

לא נסביר את תפקיד כלי המשכן בהבאת ברכה על ידיהם - דרך המנורה שפע חכמה, דרך השולחן שפע פרנסה וכדו' - שכן מושגים אלו מופשטים לילדים, אלא נתאר באופן שאינו מופשט, כך שהילדים יוכלו להבין את תפקיד כלי המשכן.

כך למשל נתאר את תפילתו של הכהן כאשר הוא מניח את הלחם על השולחן ומבקש מה' שיברך את בני ישראל בכל מעשי ידיהם ובתבואות שבשדותיהם, וכן הלאה על זו הדרך.

החוזק והיציבות, היופי וההדר - לכבוד לה'

לפי דברינו שכל עבודת המשכן נעשתה כדי לתת כבוד לה', נבין למה לאורך כל הציווי על עשיית המשכן מדגיש ה' את החוזק והיופי שבמשכן ובכליו, מפני שהם לכבוד לפני ה'.

החוזק והיציבות שבמשכן באו לידי ביטוי בחומר ממנו היו עשויים רוב המשכן והכלים - עצי שיטים שהם עצים חזקים, מהחיבורים

פתיחה לפרשות המשכן

הרבים של הקרשים - על ידי חמישה בריחים, טבעות ואדנים כבדים וכדו'.

דברים אלו נעשו לכבוד לה', וכך כתב הרלב"ג (סוף פרשת תרומה):
"שנית המקדש יחוייב שיהיה נבנה מאבנים יקרות אבני גזית... שיהיה רב הקיום.. והיה [המשכן] מעצי שימים בימי משה...".

כלומר כבודם של המשכן והמקדש מחייב שיהיו יציבים וקיימים. היופי וההדר שבמשכן באו לידי ביטוי בזהב הרב שהיה במשכן - בציפויים של הכלים, במנורה, בכסף שבאדנים ובחישוקים, וכן ביריעות התכלת, הארגמן ועורות האילים המאדמים. אפילו הנחושת היתה מובחרת. מבנה המשכן כולו ושילוב החומרים שבו יצרו יופי מיוחד. בהמשך דבריו שם עומד הרלב"ג גם על חשיבות היופי והנוי במשכן:

"...שמצוה מן המוכרח לחזק הבנין ולרומם אותו... וזהו אומרו 'לרומם בית אלקינו' (עזרא ט, ט)... ולזה נחויב לכבדו מהוננו ושהוא [המשכן והמקדש, יהיה] בתכלית הגדולה והכבוד, ולזה נעשה זה המקדש. ביופי ונוי ומוב התיקון...".

המשכן - מעורר את האדם ליראת ה'

עד עכשיו דיברנו על תפקידו של המשכן בנתינת כבוד לה': מעשה הכלים והעבודה בהם לכבוד ה' וכן חוזקו ויופיו של המשכן לכבוד ה'. שאלת השאלה (אין כוונתנו להעלות שאלה זו בפני הילדים):

וכי ה' זקוק שניתן לו כבוד?

מדברי הרמב"ם וספר החינוך מתבאר שכל כבוד זה מטרתו לפעול עלינו ולחזקנו ביראת ה' ובהכנעה מפניו; מתוך כך נעבדהו ביראה ונקיים כל מצוותיו.

וכך כתב הרמב"ם במורה נבוכים (ג, מה) ביחס למנורה:

"ואחר כן הושמה מנורה לפניו, לכבוד ולתפארת לבית, כי הבית שדולקים בו הנרות תמיד, והוא נסתר בפרכת, יש לו נפש [פועל על הנפש] רגש גדול. וכבר ידעת הדגשת התורה באמונת גדולת

פתיחה לפרשות המשכן

המקדש ויראתו, עד שיניע לאדם התפעלות שפלות הרוח והכניעה בעת ראיתו, ואמר 'מקדשי תיראו'...".

וספר החינוך, בדברו על עריכת הנרות במקדש, כתב (מצוה צח):

"שציונו השם יתברך להיות נר דולק בבית הקדוש להגדלת הבית לכבוד ולתפארת בעיני הרואים, כי כן דרך בני איש להתכבד בבתיהם בנרות דולקין. וכל ענין ההגדלה בו כדי שיכניס האדם בלבו כשיראהו מורא וענוה...".

דברים דומים כתב **ספר החינוך** גם במצוות הקטרת הקטורת (מצוה קג): "משרשי מצוה זו, גם כן להגדיל כבוד הבית ולהיות מעלתו ומוראו על פני כל אדם...".

מורא זה של בני אדם יגרום להכנעת הלבבות של בני ישראל ולקבלת עול מלכת שמים, וכפי שכתב **ספר החינוך** (מצוה קפו):

"שהשם ברוך הוא קבע מקום לישראל להביא שם קרבנותם ולהבין שם לבנם אליו, ומתוך קביעות המקום והגדלתו ויראתו אל לב בני אדם - נפשם מתפעלת שם לטוב, והלבבות מתרככים ונכנעים לקבל שם מלכות שמים שלימה" (וכעין זה כתב ספר החינוך במקומות רבים).

העולה מדברי הרמב"ם וספר החינוך שהגדלת כבודו של המשכן יוצרת בלב האדם תחושת יראה, כבוד והכנעה. על פי זה נסביר גם שהיופי שבמשכן מעורר בלב הרואים התפעלות של הדר, רוממות ויראת ה'.

על כן בבואנו ללמוד עם הילדים, נעוררם דרך הלימוד והפגישה עם הכלים, היופי והחוזק, לירא את ה' ולעובדו בכלל לבבנו ונפשנו.

האחדות שבבניית המשכן

נאמר בפרק לא פסוקים ב-ו: "ראה קראתי בשם בעלאל... ואני הנח נתתי אתו את אהליאב...".

כתב רש"י (לה, לד): "ואהליאב - משכמ דן, מהיורדין שבשכמים, מבני

פתיחה לפרשות המשכן

השפחות, והשווהו המקום לבצלאל למלאכת המשכן, והוא מגדולי השבטים [יהודה], לקיים מה שנאמר: 'ולא ניכר שוע [עשיר, נכבד] לפני דל'". מדברים אלו למדים אנו שהקדוש ברוך הוא רצה שהמקום בו ישכון ה' יבנה דווקא על ידי כל שבטי ישראל יחדיו, החשובים כיהודה והפחותים כדן. דבר זה מלמדנו שהמשכן שייך לכל ישראל וכולם שותפים שווים בבניינו, שהרי בו ישכון ה', בתוך ישראל כולם.

החכמה הרבה הדרושה לבניית המשכן

נאמר בפרק לא פסוקים ב-ו: "ראה קראתי בשם בצלאל... ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה... ואני הנה נתתי אתו את אהליאב... ובלב כל חכם לב נתתי חכמה...".

מפסוקים אלו אנו לומדים שמלאכת המשכן היתה מלאכה מורכבת וקשה וכדי לעשותה כפי שצוה ה' היה הקדוש ברוך הוא צריך למלאות ברוח חכמה את עושי המלאכה.

חכמים ציינו שני דברים בעשיית המשכן שהיו מורכבים במיוחד:
א. עשיית המנורה מקשה אחת, כדברי רש"י (כה, לא): "לפי שהיה משה מתקשה בה...".

ב. אריגת הציורים על הפרוכת ועל יריעות התכלת מעשה חושב (ציורים שונים משני הצדדים), כפי שכתב רש"י: "כרובים היו מצוירים בהם באריגתן ולא ברקימה... אלא באריגה בשני כותלים, פרצוף אחד מכאן ופרצוף אחד מכאן, ארי מצד זה ונשר מצד זה...".

לפי זה במהלך הפרשה נדבר עם הילדים על הצורך בעבודה יסודית, מתוכננת ומדויקת בעשיית כל מלאכה ומלאכה במשכן. נסביר שאם המשכן לא יהיה בנוי בדיוק מירבי הוא לא יראה בכל יופיו ותפארתו ואין זה כבוד לפני ה'. תוך כדי לימוד זה נקריא להם את הפסוקים מתחילת פרק ל"א בפרשת כי תשא המדברים על חכמת עושי המלאכה.

פתיחה לפרשות המשכן

הנסים במשכן

אנו רואים במדרשים רבים, ובעקבותיהם ברש"י ובשאר המפרשים, שהמשכן היה מלווה בנסים רבים: הנר המערבי במנורה דלק בלילה ובמשך כל היום, לחם הפנים היה חם וטרי מערב שבת לערב שבת, הבריא התיכון הסתובב מהקצה האחד עד הקצה האחרון, ועוד.

כהמשך לרושם הגדול שיוצר מהלימוד על השראת השכינה בישראל, בניית המשכן ברוב פאר והעבודה במשכן לכבוד ה', הלימוד עם הילדים על הנסים שהיו במשכן יוסיף אווירה של רוממות וגדולה בבית ה'.

אופן לימוד הפסוקים

פרשת תרומה מסודרת להפליא מבחינת הנושאים שבה, והיא כוללת תשעה נושאים:

הציווי על הבאת התרומה, הארון - הנמצא בקודש הקדשים, **השולחן** - הנמצא בקודש, **המנורה** - הנמצאת בקודש, **היריעות, הקרשים, הפרוכת והמסך** - המבדילים בין הקודש לקודש הקדשים, **מזבח העולה** - הנמצא בחצר המשכן **וחצר המשכן וקלעיו**. הפרשה מתארת באופן מפורט ביותר כל כלי וכלי וכל חלק וחלק ממבנה המשכן.

נסביר היטב לילדים את הפסוקים ונדאג שהם ידעו את המבנה של המשכן בכללו ואת צורת כל כלי וכלי ותפקידו. עם זאת לא נתעכב יתר על המידה על כל פרט ופרט כדי שלא להעמיס על הילדים. במקביל נדגיש את המסרים העיקריים שהזכרנו בהקדמה וכך ניצור אוירה מרוממת. כדי שלא להעמיס על הילדים, לא נזכיר את כל המסרים שוב ושוב, אלא נאמר רעיון אחד או שניים בלימוד על כלי ורעיון נוסף בלימוד על כלי אחר, וכך נעשיר את הילדים וניצור אצלם עניין.

פתיחה לפרשות המשכן

לדוגמא: בלימוד על הארון נדגיש את אהבת ה' לישראל שמדבר אלינו מבין הכרובים; בלימוד על המנורה נדגיש את הכבוד שאנו עושים לפני ה' בכך שאנו מאירים לפניו וכן את החכמה הרבה הדרושה במלאכת עשייתה; בלימוד על היריעות נדגיש את היופי וכדו'.
במהלך הלימוד אפשר אף להיעזר בתמונות, כך שהילדים יוכלו לראות את המבנה של כל דבר באופן ברור, ואז לא נצטרך להאריך בהסבר הפסוקים.
לסיום, נתפלל שה' יצליח דרכנו בלימוד פרשיות מיוחדות אלו ויצליחנו להאהיב אותם על הילדים.

המסרים העולים מהפתיחה

- א. לימוד פסוקים לפי הסדר שנכתבו בתורה - הציווי על המשכן קדם לחטא העגל.
- ב. חשיבותן של פרשיות המשכן - נאמרו למשה במשך ארבעים הימים בהם שהה בהר סיני.
- ג. רצון ה' במשכן הוא לכתחילה ולא בעקבות החטא.
- ד. אהבת ה' לעמו - רצונו לשכון בתוכם.
רצונו להשגיח ולשמור עליהם.
- ה. חיזוק האמונה שה' שוכן בישראל ומשגיח עליהם.
- ו. הכבוד שעושים לפני ה' במשכן מעורר את האדם ליראה את ה'.
- ז. החכמה הרבה שהיתה דרושה לעשיית המשכן.
- ח. הפלאיות שבמשכן מעוררת ליראת ה'.

פרשת תרומה

פרק כה

בפרקנו ארבעה נושאים עיקריים:

1. הציווי על הבאת התרומה
2. הציווי על עשיית ארון העדות והכפורת
3. הציווי על עשיית השולחן
4. הציווי על עשיית המנורה

הציווי על הבאת התרומה (פסוקים א-ט)

נאמר בפסוק ב: "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו..."

כתב רש"י: "ידבנו לבו" - לשון נדבה, והוא לשון רצון מוב".
והמלבי"ם כתב:

"...וה' רצה שתרומה זו תהיה מנדבת לב ורצון חפשי, לא על ידי שום חכרה... ובוזה כיאר מה שכתוב 'מאת כל איש' - מציין שהנותן הוא בעל רצון ובחירה, ונותן בטוב לבו..."

על פי דבריהם נדבר עם הילדים בפסוק זה על כך שה' רוצה שנתרום למשכן מתוך רצון טוב ובאהבה.

נאמר בפסוק ג: "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם..."

מפסוק זה ועד פסוק ז' מפרטת התורה את כל החומרים הדרושים

שהתבקשו בני ישראל לנדב לבניית המשכן. בין החומרים הללו גם חפצים יקרים ביותר מרכושו של האדם. נדגיש שה' יודע את צידקתם של ישראל ובטוח שהם יביאו באהבה וברצון את כל הדברים הנדרשים לבניה, אפילו דברים יקרים ביותר. בכך נרשים את הילדים בהערכתו הגדולה של ה' לעמו ישראל, ובאהבה הגדולה של עם ישראל לקדוש ברוך הוא - כולם התנדבו בחפץ לב מכספם, זהבם וכל חפציהם לתרומת המשכן על מנת שמלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ישכון בקרבם.

נאמר בפסוק ח: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

כפי שהרחבנו בפתיחה, פסוק זה הוא הפסוק המרכזי בכל פרשיות המשכן ובו טמונה כל מטרת המשכן, הוא מורה על האהבה הגדולה של ה' לישראל ומתוך כך על רצונו לשכון בתוכם.

נזכיר שוב את דברי מדרש רבה בשיר השירים (לד):

"כך אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל אתם הצאן... ואני הרועה... עשו לי דיר שארעה אתכם, אתם הכרם ואני השומר... עשו לי סוכה שאשמור אתכם... אתם הבנים... ואני האב... כבוד הוא לאב שיהיו בניו עמו, וכבוד הוא לבנים שיהיו אצל אביהם... לבך עשו לי בית שאדור ביניכם".

בלימוד עם הילדים על המשכן נשתמש בביטוי הנזכר בפסוק "ושכנתי בתוכם", בלא להתעכב על הסבר מושג השכינה, שהוא ענין מופשט ועמוק. יחד עם ביטוי זה נציין את האהבה של ה' לישראל כאב לבנו, ומתוכה את רצונו הגדול לשכון ולדור בתוכם.

נצביע על כך שאהבה זו היא המשך של תהליך שלם שהחל בבחירת ה' באברהם אבינו, נמשך בבחירתו בנו לעם ביציאת מצרים ונתינתו לנו את התורה, ושיאו - השראת השכינה במשכן.

הציווי על עשיית ארון העדות והכפורת פרק כה

נאמר בפסוק ט: "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו".

נשאל את הילדים מדוע הראה ה' למשה את תבנית (צורת) המשכן ולא הסביר לו אותה בעל פה? נסביר על פי דברינו בפתחה, שעשיית המשכן וכליו היתה מלאכה מורכבת מאד, הדורשת חכמה ודיוק רב, ולא היה ניתן לעשותה כראוי, מבלי לראות את תבניתה באופן ברור ומדויק. וכך כתב האברבנאל:

"...אמרו חכמינו ז"ל שהראהו ה' למשה בהר בראה מוחשית נגד עיניו את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו, כאילו היו שם במציאות מוחשים. והיה הנס הזה אצלו [וסיבת הנס] כדי שיצייר תבנית המלאכה בשלמותה לצוות אותה לאומנים שיעשוה... יותר בשלימות ממה שיציירו אותם מפאת הדברים [על פי דיבור ה' המסביר בעל פה]".

נאמר בהמשך הפסוק: "וכן תעשו". נביא את דברי הרמב"ן המסביר מדוע חזרה התורה ואמרה "וכן תעשו" (שהרי נאמר בפסוק ח: "ועשו לי מקדש"): "וכפל 'וכן תעשו' - כולכם, בזריזות ובחריצות".

הציווי על עשיית ארון העדות והכפורת (פסוקים י-כב)

הארון היה עשוי מעץ שיטים ומצופה זהב. מסביבו, בחלקו העליון, היה זר זהב. ברוחב הארון משני צידיו היו שני בדים (מוטות), בעזרתם נשאו את הארון. הכפורת (לוח של זהב) היתה כיסויו של הארון. על הכפורת משני צידיה עשו שני כרובים (דמות תינוק) פורשי כנפיים זה מול זה.

נאמר בפסוק י: "ועשו ארון".

נסב את תשומת לבם של הילדים לכך שהתורה מדברת על עשייתו של הארון לפני כל הכלים ולפני מבנה המשכן, היריעות והקרשים, ונשאל אותם מדוע?

נשמע את תשובותיהם ולאחר מכן נביא את דבריו של הרשב"ם:

"...בציווי [על עשיית המשכן] הוצרך תחילה לפרש עשיית הארון והשולחן, שבשביל הארון שהוא עיקר של 'ועשו לי מקדש' הוצרך לעשות משכן".

כלומר הרשב"ם מסביר שהארון מוזכר תחילה משום שהוא עיקר המשכן.

נשאל את הילדים מדוע דווקא הארון הוא עיקר המשכן, נשמע את תשובותיהם ולאחר מכן ונענה על פי מדרש תנחומא (ויקהל ח):

"בשעה שאמר לו משה לבצלאל: עשה משכן, אמר בצלאל למה הוא המשכן? אמר לו: להשרות שכינה בתוכו וללמד לישראל תורה. אמר בצלאל: והיכן התורה נתונה? אמר לו: כשאנו עושים משכן נעשה ארון. והוא התחיל בארון, שנאמר ויעש בצלאל את הארון...".

כלומר הארון נכתב תחילה מפני שהוא עיקר כל המשכן, שבו לוחות העדות עליהן היו כתובים עשרת הדברות, שהן יסוד התורה כולה.

בלימוד זה נרחיב את הדיבור על חשיבותה של התורה וערכה הגדול, כך שהלימוד יחזק אצל הילדים את הכבוד לתורה ומתוך כך את האהבה אליה ואת הרצון ללמוד ולקיימה.

"עצי שטים"

ה' ציוה את משה לעשות את הארון מעץ שיטה, מפני שעץ זה הוא חזק במיוחד, וכפי שכתב הרלב"ג (הובא בהקדמה): "שבית המקדש יחוייב שיהיה נבנה מאבנים יקרות אבני גזית... שיהיה רב הקיום... והיה [המשכן] מעצי שיטים בימי משה..." (סוף פרשת תרומה).
נסביר שכל בניית המשכן וכליו נעשו בצורה הטובה ביותר בכדי לתת כבוד למשכן, מפני שה' שוכן בתוכו. מפני זה נצטווה משה לקחת עץ חזק וטוב, כדי שהארון ישאר חזק ויציב לאורך כל ההליכה במדבר. נביא את שאלת המפרשים מהיכן הביאו בני ישראל את העצים, ונענה על פי דברי חכמינו ז"ל שבני ישראל הוציאו את העצים ממצרים. וכך כתב רש"י (כה, ה): "יעקב אבינו צפה ברוח הקודש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר, והביא ארזים למצרים ונטעם וציוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים" (ומדבריו משתמע שעץ השיטה הוא עץ חזק, ממין של ארזים).

"וציפית אתו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו ועשית עליו זר זהב

סביב"

כפי שהזכרנו בפתיחה, גם היופי וההדר שייכים לכבוד המשכן. בהקשר זה נציין שלוש נקודות העולות מהפסוק: ציפוי זהב, זהב טהור ומובחר וזר זהב סביב.
בענין הציפוי נאמר בפסוק "מבית ומחוץ תצפנו", ומפשטות המילים משתמע שדפנות הארון העשויות מעץ מצופות בזהב מבפנים ומבחוץ. אולם חכמינו ז"ל דרשו שאין זו כוונת הפסוק, אלא הכוונה שארון העץ היה נתון בין שני ארונות זהב, והארונות היו נתונים זה בתוך זה. וכך כתב רש"י: "שלושה ארונות עשה בצלאל, שנים של זהב ואחד של עץ".
נביא את הילדים למצוא את הקושי בכפילות המילים: "וציפית", "תצפנו", ומתוך כך נגיע לדרשת חכמינו ז"ל המובאת ברש"י.

נאמר **בפסוק יד**: "ועשית בדי עצי שטים... והבאת את הבדים בטבעות... לשאת את הארץ בהם".

הבדים היו מוטות עץ שבעזרתם נשאו הלויים את הארון בהליכתם במדבר. כלי המשכן ובראשם הארון היו שונים משאר המשכן - קרשיו יריעותיו, עמודיו ושאר חלקיו - בכך שלא נשאום בעגלות, אלא נשאו אותם על הכתף לאורך כל הדרך, בגלל כבודם וקדושתם. לא כל הלויים נשאו את הארון וכליו, אלא רק בני קהת, שהיו החכמים ולומדי התורה שבשבט לוי.

נאמר **בפסוק טו**: "בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו".

דעת זקנים מבעלי התוספות הסביר שדבר זה הוא לכבוד ארון ה':

"מפני קדושת הארון לא רצה הקדוש ברוך הוא שימשמשו בו להסיר הבדים ולהכניסם בטבעות, אבל [אלא] כשבאין לנושאו מחזיקין בראשי הבדים ונושאים, וכשמניחין אותו הולכין להם מיד מחמת אימת הקדושה...".

כלומר שאם היה מותר להכניס ולהוציא את הבדים היו הנושאים נוגעים בארון ומתעסקים בו וה' רצה שלא יגעו בו כלל אלא ישאו אותו בלי להתעכב, ויניחו אותו מיד מבלי להתעסק בו.

נאמר **בפסוק טז**: "ונתת אל הארץ את העדות אשר אתן אליך".

"העדות" הם שני לוחות האבן, עליהם כתב ה' את עשרת הדברים שדיבר אל בני ישראל במעמד הר סיני. עיקר המשכן הוא הארון, וקדושתו העליונה של הארון היא בגלל לוחות העדות. נמצא שעיקר המשכן כולו הוא לוחות הברית.

בטעם קריאת הלוחות "לוחות העדות", נאמרו שני פירושים עיקריים: **רש"י**: "[על שם] התורה, שהיא לעדות ביני וביניכם שצויתי אתכם מצוות הכתובות בה".

רשב"ם: "הלוחות שהם עדות וברית בין הקדוש ברוך הוא לישראל, לכך נקראו לוחות הברית".

פסוק זה הוא אחד הפסוקים המרכזיים בכל הפרשה. נרחיב בלימוד פסוק זה ובכך נחזק את יחס הכבוד של הילד לתורה, למשכן ולקשר המיוחד בין ה' לעמו ישראל.

נאמר בפסוק יז: "ועשית כפרת זהב טהור...".

הכפורת היא כיסוי לארון, כיסוי שנועד שהלוחות יהיו שמורים ומוצנעים.

נאמר בפסוק יח: "ועשית שנים כרבים זהב מקשה תעשה אתם...".

הכרובים היו שתי דמויות כעין פרצוף של תינוק, ושניהם היו עשויים מזהב.

אמנם כל מלאכת הארון היתה מלאכת מחשבת ודרשה דיוק רב במידות הארון, בציפוי ובכפורת, אבל עשיית הכרובים היתה חכמה מורכבת יותר מכל המלאכות האחרות, מפני שה' ציוה לעשותם מקשה אחת, כלומר שיקישו על הזהב של הכפורת ויעשו ממנו את הכרובים.

נאמר בפסוק כ: "והיו הכרבים פרשי כנפים למעלה... ופניהם איש אל אחיו...".

מכיון שכל ענין הכרובים הוא דבר מופלא ובו סודות נעלמים, לא נעסוק עם הילדים במשמעותם.

נאמר בפסוק כב: "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על ארון העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל".

כפי שהזכרנו בפסוק ח' ("ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"), ה' אוהב אותנו כאהבת אב את בניו ורוצה לדור עמנו. כשם שאב הדר עם בניו רוצה להדריך בדרך הישרה, כן ה' אלקינו רוצה להיטיב עמנו וללמדנו את מצוותיו הישרות. נדגיש שהדיבור של ה' עם ישראל - דרך משה -

הוא הברכה הגדולה ביותר שהיתה במשכן, והוא המשך ישיר של דבר ה' לישראל שהופיע במתן תורה בהר סיני. מיום הקמת המשכן דיבר ה' את תורתו ומצוותיו אל משה מבין הכרובים, וכך היה במשך כל השנים בהם הלכו ישראל במדבר. ענין השראת השכינה הוא דבר מופשט ואחד מהסודות הגדולים בתורה, ומשום כך לא נעסוק במושג זה עם הילדים אלא ניצור רושם מיוחד ביחס לאהבת ה' את עמו, ונעסוק יותר בביטוי המעשי של השראת השכינה - המצוות שציוה ה' את משה בתוך המשכן מבין שני הכרובים.

מכיון שהדיבור האלקי אל משה הוא עיקרו של המשכן, נרחיב בלימוד פסוק זה ומידי פעם נזכיר לילדים יסוד זה.

הציווי על עשיית השולחן (פסוקים כג-ל)

השולחן שימש להנחת לחם הפנים. לשולחן היו ארבע רגליים ובראשן מסגרת, עליה היה מונח לוח עץ. בשני צידי השולחן היו מחוברים שני לוחות, העולים מעל גובה השולחן, והם הנקראים מנקיות. ללוחות חיברו קנים הנקראים קשוות, והם היו הבסיס לקערות של לחם הפנים.

נאמר **בפסוק כג:** "ועשית שלחן עצי שטים".

כפי שדיברנו על הכבוד לארון שנעשה מחומרים משובחים, כן נדבר על השולחן שנצטווה משה לעשותו מעץ משובח וחזק.

"אמתים ארכו ואמה רחבו..."

פירושים שונים נאמרו על ההבדל בין מידות האורך והרוחב של השולחן, שהן מידות שלמות (אמתים, אמה) לבין מידות הארון, שהן מידות שבורות (אמתים וחצי, אמה וחצי).

נציין את הדיוק שהיה דרוש בעשיית השולחן, אולם לא נכנס עם הילדים להבדל זה ונשאיר ציווי זה כחוק וגזירת מלך (כהמשך לשיטתנו שאין אנו אומרים טעם שאינו עולה מגוף הפסוקים, וכן מפני שחלק מהטעמים עוסקים במשל ובנמשל שאינם מדברים על פשט הפסוק).

"וצפית אתו זהב טהור..."

גם כאן נדבר על היופי וההדר שהיו בציפוי השולחן, בבדים, בזר ובטבעות הזהב, הכל לכבוד לפני ה'.

נאמר **בפסוק כט**: "ועשית קערתי וּכפתיו וקשותיו ומנקיתיו... זהב טהור".

בפסוק זה נסכם את ענין הזהב: השולחן, בדיו, קשותיו ומנקיותיו היו מצופים זהב, ואילו הזר, הטבעות, הקערות והכפות היו עשויות כולן מזהב.

נאמר **בפסוק ל**: "ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד".

בפירוש השם "לחם הפנים" נאמרו מספר פירושים:

יונתן בן עוזיאל פירש לחם "גוואה", מלשון פנימי - שנמצא בתוך הקודש.

רש"י פירש מלשון "פנים" שבפרצופו של אדם, שהקערה שבה הונח לחם הפנים היתה פתוחה משני צדדיה, ולכן כאילו ללחם יש פנים שרואים לכאן ולכאן.

נוכל לפרש לילדים כאחד משני הפירושים. יתכן ולילדים יהיה קל יותר להבין ולזכור את פירושו של רש"י (ולמרות שבפירושו יש כעין משל, מפני שכך משמעותה של המילה, ולפי יונתן בן עוזיאל היה צריך לנקד את המילה פנים עם שווא).

הלחם היה עשוי מקמח סולת מובחרת ושני נסים נזכרו בו: שנשאר טרי וחס מיום שישי ליום שישי שאחריו, ושמעט ממנו היה משביע את הכהן האוכל ממנו.

כפי שהזכרנו בפתיחה, עריכת הלחם על השולחן לפני ה' היתה לכבודו: לכבוד המלך השוכן במשכן עורכים שולחן מלכים, עשוי מזהב מעוטר בזר, ונותנים עליו לחם משובח, וכדברי הרשב"ם: "לחם הראוי לפני שרים - לחם נאה, כדכתיב: 'ולקחת סל ואפית אותה'". בכך אנו משרישים בנפשנו את האמונה שה' שוכן בתוך ישראל ומשגיח עליהם (על פי עקדת יצחק ואברבנאל שהבאנו בפתיחה). נוסף ונתאר לילדים את הכהן מניח את הלחם על השולחן ומתפלל לה' שיתן ברכה במזונם ובתבואתם של ישראל.

לא נעלה בפני הילדים את השאלה מדוע עורכים לפני ה' לחם, הרי אינו גוף ולא צריך לאכול, אלא נאמר בפשטות שאנו עורכים את הלחם מפני שכך ציוונו ה' לכבודו. בכך נחזק אצל הילד את האמונה התמימה שה' שוכן בארץ ומשגיח עליה בכלל ועל עמו ישראל בפרט. נוכל להמשיך ולומר שבזכות שאנו נותנים כבוד לה' ועורכים לפניו שולחן של מלכים, ה' מברך אותנו.

הציווי על עשיית המנורה (פסוקים לא-מ)

למנורה היו שבעה קנים: קנה מרכזי ועוד ששה מן הצדדים - שלושה קנים מצד ימין ושלושה קנים מצד שמאל. המנורה עמדה על בסיס הנקרא ירך.

בחלק העליון של כל קנה היו עשויים שלושה גביעים, עליהם צוירו קישוטים (משוקדים). מתחת לגביעים היתה צורה של כפתור מזהב ומתחתיו צורת פרח מזהב.

החיבור של כל שני קנים עם הקנה המרכזי היה עשוי בצורת כפתור מזהב.

נאמר בפסוק לא: "ועשית מגרת זהב טהור".

מטרת המנורה היא להדליק נרות לכבוד ה' השוכן במשכן, וכדברי הרמב"ם במורה נבוכים (ג, מה): "וכן עשו מנורה לפניו, רוממות וכבוד לבית".

הכבוד שעושים לה' בהדלקת הנרות משפיע על התנהגותנו, כפי שהמשיך שם הרמב"ם:

כי הבית שדולקים בו הנרות תמיד, והוא נסתר בפרכת, יש לו בנפש [פועל על הנפש] רגש גדול. וכבר ידעת הדגשת התורה באמונת גדולת המקדש ויראתו, עד שיגיע לאדם התפעלות שפלות הרוח והכניעה בעת ראייתו, ואמר 'מקדשי תיראו'..."

בהדלקת המנורה אנו גם מתחזקים באמונה שה' נמצא במשכן ומשגיח עלינו.

על פי יסוד זה נאיר לילדים את כל ענין המנורה ועשייתה בהידור, לכבוד לפני ה'. נציין את השוני במנורה לעומת שאר הכלים שהיו במשכן: המנורה היתה עשויה כולה מזהב ואילו רוב הכלים היו עשויים מעץ והציפוי היה מזהב.

"מקשה תיעשה המנורה ירכה וקנה גביעה כפתריה ופרחיה ממנה יהיו"

רש"י כתב בשם חכמינו ז"ל: "[המנורה תעשה] מאליה. לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקדוש ברוך הוא השלך את הכבר [כיכר הזהב] לאור [לאש] והיא נעשית מאליה...".

בעקבות פירוש זה נציין לילדים שעשיית המנורה היתה מלאכה קשה במיוחד, ועשייתה דרשה חכמה רבה, כפי שעולה מהפסוקים בהמשך: "ואמלא אתו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה... לחשב מחשבות בזהב... (לא, ג-ד).

המורכבות בעשיית המנורה נבעה גם מכך שהיה צריך להכין מנורה גדולה ובה הרבה חלקים (קנים, גביעים, כפתורים, פרחים וירד) שכולם

עשויים מגוש אחד, על ידי הקשה בפטיש. עשייה זו דרשה תכנון וריכוז רב בכל שלב - לחשב את כל כמות הזהב לשלבים הבאים (שלא יקח יותר מדאי זהב לירך ולא ישאר מספיק לסוף המנורה, או שלא יקח מעט לירך ואז ישאר לסוף יותר מדאי זהב).

נוסיף ונאמר שמנורה העשויה מקשה אחת היא המנורה היפה ביותר, ושעשייתה מקשה אחת יוצרת מנורה חזקה ויציבה, לעומת מנורה המחוברת מחלקים שעלולה להתפרק יותר בקלות, וזהו מכבודו של ה' לבנות לפניו כלים טובים ויציבים.

בלימוד זה נגדיל אצל הילדים את יחס הכבוד למלאכת המשכן, ומתוך כך נחנך ליראת ה' והכנעה מפניו.

לא נביא את דברי רש"י שמשה השליך לאש את ככר הזהב והמנורה נעשתה מאליה, מכמה טעמים:

א. פשט הפסוקים הוא שאדם עשאה, שכך נאמר בפסוקים בפרשתנו: "יעשה אותה... וראו ועשה בתבניתם" (לח-לט), ובמיוחד בפרשת ויקהל, שם נאמר: "ויעש את המנורה" (לז, יז), וכפי שכתב בעל ספר החינוך: "וזאת המצוה בוללת עמה הכלים הצריכים בבית...".

ב. מהפסוק "ועשו לי מקדש" נלמדת מצוות העשה לבנות מקדש וכלים, כגון המנורה, ואם המנורה נעשתה מאליה, יוצא שבני ישראל לא קיימו מצוה זו בשלמות. וכך כתב המהר"ל בספרו גור אריה: "...ומכל מקום היה צריך למעשה משה, כי לישראל ציוה לעשות אותה ולא שתהיה לגמרי על ידי מעשה ה'...".

ג. ההסבר שהמנורה נעשתה על ידי חכמי הלב מגדיל את שבחם, שכך בעשיית המנורה נדרשה חכמה יתירה.

ד. אנו רוצים לחנך את הילד להתאמץ ולעמול בעבודת ה', ולא שיתרגל שה' עושה לנו נס כשאנו מתקשים.

נאמר בפסוק לז: "ועשית את נרתיה שבעה והעלה את נרתיה והאיר על עבר פניה".

נציין את הנס שנעשה במנורה, שהיה הנר המערבי דולק בלילה ועד סוף היום שלאחריו.

וכך אמרו חכמים **במסכת שבת** (כב ע"ב):

"עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל... זו נר מערבי שנותן בה שמן במידת חברותיה [שאר הנרות] וממנה היה מדליק ובה היה מסיים".

ופירש שם רש"י: "ובה היה מסיים - המבת הנרות, שדלק כל היום ואינו מטיבו עד הערב".

לסיכום, נבקש מהילדים לציין את כל העניינים המורים על יופיה של המנורה (ועשייתה מזהב טהור, עשייתה מקשה אחת, הפרחים הכפתורים והגביעים והציוורים שעל הגביעים) ונסב את תשומת לבם לכך שמשה הצטווה לעשות את המנורה בתכלית היופי וההדר מפני שהיא לכבוד לפני ה'.

המסרים העולים מפרק כה

1. הציווי על הבאת התרומה

- א. נדבת המשכן מרצון ובאהבה.
- ב. ראייה מוחשית של דברים עוזרת להבנתם בצורה הטובה ביותר - ה' הראה למשה את תבנית המשכן.
- ג. הדרישה לעשות את המשכן בזריזות.

2. הציווי על עשיית ארון העדות

- א. הארון היה עיקר המשכן כיון שבתוכו ניתנו לוחות הברית.
- ב. יחס הכבוד לארון - לא מסירים את הבדים.
- ג. הלוחות הם עדות לברית בין ה' לישראל.

3. הציווי על עשיית השולחן

- פלאיות לחם הפנים שנשאר טרי במשך כל השבוע ושמעט ממנו השביע את הכהן האוכלו.

4. הציווי על עשיית המנורה

- א. החכמה הגדולה שנדרשה בעשיית המנורה - מקשה אחת.
- ב. בניית המשכן היא מצוות עשה והחובה לעשותה מוטלת על בני ישראל עצמם.
- ג. חינוך לעמל בעבודת ה'.

פרק כו

בפרקנו שלושה נושאים עיקריים:

1. הציווי על עשיית יריעות המשכן
2. הציווי על עשיית קרשי המשכן
3. הציווי על עשיית הפרוכת והמסך

הציווי על עשיית יריעות המשכן (פסוקים א-יד)

מספר כסויים היו למשכן: יריעות תכלת וארגמן, יריעות עזים, עורות אילים מאודמים ועורות תחשים.

הכיסוי הראשון – יריעות תכלת וארגמן: מספרן - 10, אורך יריעה אחת - 28 אמות, רוחב - 4 אמות, כל חמש יריעות חוברו בנפרד והן נקראו מחברת. את שתי המחברות חיברו בעזרת קרסי זהב שנכנסו בתוך חמישים לולאות בקצה המחברת.

הכיסוי השני – יריעות עזים: מספרן - 11, אורך יריעה אחת - 30 אמות, רוחב - 4 אמות. גם בהן היו שתי מחברות: באחת - 5 יריעות, ובשניה - 6 יריעות.

על ידי החיבור נוצר אורך של ארבעים אמה ביריעות התכלת והארגמן וארבעים וארבע אמה ביריעות העזים, ואורך זה היה לאורך המשכן.

הכיסויים הנוספים היו עורות אילים מאודמים ועורות תחשים. רש"י מביא מחלוקת תנאים האם היו שני מכסים, אחד של עורות אילים והשני של עורות תחשים, או שהיה מכסה אחד שחציו עורות אילים וחציו עורות תחשים.

בלימוד הפסוקים העוסקים ביריעות, נציין שלוש נקודות: עניינם של

היריעות - כיסוי לשם כבוד, היופי וההדר לפני ה' והחכמה והדיוק שנדרשו בעשייתן.

נאמר בפסוק א: "ואת המשכן תעשה עשר יריעות..."

כתב רש"י: "להיות לו לגג ולמחיצות מחוץ לקרשים, שהיריעות תלויות מאחוריהן לבסותן".

גם כאן נפרש על פי הרעיון שכל המשכן נעשה לכבוד לה', ונאמר על היריעות שנעשו לכבוד לה', שיהיה ביתו מוסתר ומוצנע מעיני כל.

"ותכלת וארגמן ותלעת שני כרבים מעשה חשב תעשה אתם"

שני דברים ביריעות נעשו ליופי - צבעי היריעות וציורי הכרובים. גם כאן נזכיר שהיופי של היריעות הוא להדר את משכנו של הקדוש ברוך הוא.

על המילים "כרבים מעשה חשב" כתב רש"י: "כרובים היו מצוירים בהם באריגתן, ולא ברקימה שהוא מעשה מחמ, אלא באריגה בשני כותלים... ארי מצד זה ונשר מצד זה..."

כלומר היתה חכמה גדולה בעשיית הציורים - כאשר צייר החכם צורה של אריה מצד אחד הוא תכנן שמהצד השני תצא צורה שונה של נשר.

לעבודה זו נדרש ריכוז ותכנון רב וסייעתא דשמיא, כפי שנאמר "ואמלא אתו רוח אלקים... לחשב מחשבת..." (לא, ג-ד).

נאמר בפסוק ב: "ארך היריעה האחת שמנה ועשרים באמה ורחב ארבע באמה..."

ובפסוקים ז-ח נאמר: "ועשית יריעת עזים... ארך היריעה האחת שלשים באמה ורחב ארבע באמה..."

אריגת יריעות מחוטי צמר באורך של אמות כה רבות היתה מלאכה קשה ביותר, וחכמי הלב היו זקוקים לסבלנות רבה, לעדינות ולדיוק רב.

נאמר בפסוק יד: "ועשית מכסה לאהל ערת אילים מאדמים ומכסה ערת תחשים מלמעלה".

כתב רש"י (כה, ה): "תחשים - מין חיה, ולא היתה אלא לשעה והרבה גוונים [צבעים] היו לה..."

נביא את דבריו לילדים, כי הם יוצרים רושם של הדר כלפי המשכן ("הרבה גוונים"), רושם פלאי ומיוחד ("ולא היתה אלא לשעה") המתאים לביתו של ה'.

הציווי על עשיית קרשי המשכן (פסוקים טו-ל)

אורך הקרש (גובהו): עשר אמות, רוחבו: אמה וחצי, **מספר הידות** (הבליטות בתחתיתו): שתיים.

מספר הקרשים: בדרום - 20 בצפון - 20. במערב - 8 (יחד עם שני הקרשים במקצעות (בזווית)).

מספר האזנים (מושבי הכסף שהידות תקועות בהם): שניים לכל קרש. **מספרם**: בדרום - 40, בצפון - 40. במערב - 16.

מספר הבריחים: חמישה בכל צד - שניים למעלה ושניים למטה וכל בריח לחצי דופן, והחמישי - הבריח התיכון שנכנס בתוך עובי הקרשים. ארבעת הבריחים שהיו על הדפנות נכנסו בתוך טבעות ארוכות שהיו מורכבות על כל קרש.

חיבור העמודים זה לזה - בחלקו העליון של כל קרש היה חריץ, ובשני החריצים הסמוכים בשני הקרשים, נכנסה טבעת קטנה.

נאמר בפסוק טו: "ועשית את הקרשים למשכן..."

כתב רש"י:

"הוה ליה למימר [היה צריך לומר] 'ועשית קרשים', כמו שנאמר בכל דבר ודבר, מהו 'הקרשים', מאותן העומדין ומיוחדין לבך. יעקב אבינו נטע ארזים במצרים, וכשמת ציוה לבניו להעלותם עמם כשיצאו ממצרים, ואמר להם שעתיד הקב"ה לצוות אותן לעשות משכן במדבר מעצי שמים, ראו שיהיו מזומנים בידכם..."

כלומר התורה כתבה "הקרשים", עם ה"א-הידיעה (שהמובן הוא

הקרשים הידועים כבר בעבר), כדי ללמדנו שמדובר באותם עצים שנטע יעקב.

נביא לילדים את דברי רש"י, ונוסיף על פיהם שבני ישראל ציפו לבניית המשכן כבר במצרים. נטיעת עצים אלו במצרים חיזקה את לבם בשנים הקשות של השעבוד.

הדיוק והיופי במלאכת הקרשים

נבקש מהילדים להצביע על כל הדברים שדרשו דיוק במלאכת הקרשים, ונסכמם: מידות הקרשים - בעיקר האורך שהיה רב, שתי הידות שבכל קרש היו צריכות להתאים למידות החריצים שבאדנים, הדיוק בחריצים ובטבעות שבראש הקרשים, ההתאמה בין עובי הבריחים ובין חלל הטבעות וציפוי הזהב של הקרשים.

נדבר על מלאכה זו שדרשה סבלנות ואחריות רבה - כל מידה ומידה היתה צריכה להיות מדויקת בתכלית, שכן הקרשים היו ארוכים וכבדים, ואם לא תהינה המידות מדויקות אזי יהיו סדקים בין הקרשים, ואם לא ידייקו בידות ובאדנים הם לא יעמדו ביציבות. גם בבריחים ובטבעות - אם הבריחים לא יתמכו בקרשים כראוי הדבר לא יהיה לכבוד לפני ה'.

נצביע על דברים שנעשו ליופי ולכבוד לה': אדני כסף ולא נחושת, ציפוי הקרשים ועשיית הבריחים וטבעות הבריחים מזהב.

הציווי על עשיית הפרוכת והמסך (פסוקים לא-לז)

מבנה הפרוכת והמסך: למשכן היו שני חלקים - הקודש וקודש הקדשים. הפרוכת (כעין וילון ומחיצה) הבדילה בין שני חלקים אלו. בקודש הקדשים היה ארון העדות ואילו בקודש היו המנורה, השולחן ומזבח הקטורת (שאינו מוזכר כאן).

בנוסף לפרוכת, בפתח המשכן היה מסך (כעין וילון ומחיצה) שהבדיל בין אהל מועד לחצר המשכן.

ישנם מספר הבדלים בין הפרוכת למסך:
הפרוכת היתה עשויה מעשה חושב, כלומר ציורים שונים משני הצדדים, בעוד המסך היה מעשה רוקם, כלומר אותו ציור משני הצדדים. ציור זה נעשה על ידי מחט ולא באריגה עצמה (רש"י).
הפרוכת נתלתה על ארבעה עמודים (עמודי שטים), ואילו המסך על חמישה עמודים. עמודי הפרוכת היו מצופים זהב ועמדו על אדני כסף, ועמודי המסך היו מצופים זהב ועמדו על אדני נחושת.

נאמר בפסוקים לא-לג: "ועשית פרכת תכלת וארגמן... ונתת את הפרכת תחת הקרסים... והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים".

מהפסוק עולה כי מטרתה של הפרוכת להבדיל בין הקודש, מקום המנורה השולחן ומזבח הקטורת, לבין קודש הקדשים שהוא מקום הארון.

כאן נדבר על הכבוד המיוחד שנתנה התורה לקודש הקדשים, שם היה הארון ובו לוחות העדות ומשם דיבר ה' אל משה. כבוד מיוחד זה מודגש על ידי הפרוכת המפרידה בינו ובין הקודש, וכפי שכתב **הכתב והקבלה**: "ובלשון חכמים - 'פרגוד', דבר המבדיל בין המלך ובין העם (רש"י), מפני כבוד המלך שלא יתערב רשות הדביר עם רשות ההיכל".

גם בעשיית המסך נדבר על הכבוד לה'. אמנם הוא אינו מבדיל בין הקודש לקודש הקדשים, אבל הוא מבדיל בין החצר, ששם העם יכול לעמוד, לבין המשכן עצמו, שרק לכהנים מותרת הכניסה אליו.

המסרים העולים מפרק כו

1. הציווי על עשיית יריעות המשכן והקרשים
החכמה שנדרשה לדיוק בדברים ארוכים וכבדים.

2. הציווי על עשיית הפרוכת והמסך
חשיבות ההבדלה בין הקודש לקודש הקדשים.

פרק כז

בפרקנו שני נושאים עיקריים:

1. הציווי על עשיית מזבח העולה
2. הציווי על עשיית קלעי החצר

הציווי על עשיית מזבח העולה (פסוקים א-ח)

החומר: עצי שטים, עם ציפוי נחושת. **קרנותיו** (בליטות): ארבע, בארבע הזוויות של גג המזבח. **הכרכוב:** חריטה מעץ ברוחב אמה המקיפה את חלקו העליון של המזבח. **מכבר:** רשת ברוחב אמה שהקיפה את המזבח והיתה מתחת לכרכוב. **הבדים:** המוטות להרמת המזבח. מוטות אלו מוכנסים בתוך טבעות שהיו על רשת המכבר והיו מצופים נחושת. **הכלים:** סירות - כמין סיר, להכניס בו את הדשן (אפר הקרבנות שהתרבה על המזבח). **יעים** - כמין מחבת פתוח, לגרוף בו את האפר. **מזרקות** - כמין כוסות, לקבל בהן את דם הקרבן. **מזלגות** - לתקוע באימורין (החלב הקרב על המזבח), כדי להפוך אותם על האש. **מחתות** - כמין מחבת, לחתות ולהוציא גחלים כדי לשימם במזבח הקטורת. כלים אלו היו עשויים נחושת.

מילוי: המזבח היה נבוב (חלול) ובזמן שחנו והקימו את המשכן מלאוהו באדמה (ומכאן שמו הנוסף: "מזבח אדמה"). **מיקום המזבח:** מחוץ למשכן, מול הפתח. **תפקידו:** להקריב עליו את כל הקרבנות, מלבד הקטורת.

עניינים הקשורים ליופי במזבח: הכרכוב, המכבר וציפוי הנחושת.

נאמר **בפסוק א:** "ועשית את המזבח עצי שטים..."

כפי שדברנו במהלך הפרשה על מטרת המשכן שיהיה בית לה'

שישכון בתוך עמו ישראל, ומתוך שה' שוכן בתוכנו הוא מברך אותנו, כן נדבר על המזבח, שכיון שה' שוכן בישראל הרי הוא קרוב אלינו ומכפר על עוונותינו. זהו עניינם של הקרבנות, לכפר על היחיד והציבור. וכיצד באה הכפרה? נדבר על התשובה שעושה מביא הקרבן, תשובה שלימה, שבזכותה נרצה לו לפני ה' לכפר על חטאיו. לסיום נביא את דברי האברבנאל על הציפייה הגדולה של בני ישראל למזבח, וכך כתב: "ואמר 'ועשית את המזבח' בה' הידיעה, לפי שכל ישראל היו מחכים שיצווה השם לבנות מזבח להקריב עליו הקרבנות".

הציווי על עשיית קלעי החצר (פסוקים ט-ט)

מידות חצר המשכן: אורך: מאה אמה. רוחב: חמישים אמה.

הקלעים היו כמין מחיצה וגדר מרשת עשויה שש שהקיפה את כל חצר המשכן. הקלעים נתלו על עמודים (בראש כל עמוד היו ווים). **גובה העמודים:** חמש אמות. **מספר העמודים:** בצפון ובדרום - 20. במערב - 10. **המרחק בין עמוד לעמוד:** 5 אמות. מספר העמודים בצד מזרח - 6, שלושה עמודים בקצה אחד ושלושה עמודים בקצה השני (בכל צד 15 אמות) ובאמצע הועמד מסך שער החצר שאורכו - 20 אמה; מסך זה היה עשוי מתכלת, ארגמן, תולעת שני ושש והיה תלוי על ארבעה עמודים.

מטרת הקלעים - לעצור רוחות, חול ואבק, וגם לכבוד ה', להבדיל בין מחנה לוייה למחנה שכינה, בדומה למסך שער החצר. בקלעי החצר שני דברים נעשו לשם יופי: חשוקי הכסף - חוטי כסף שהקיפו את העמוד (רש"י) וצורת הקלעים - כמו ציורים (כפי שכתב הכתב והקבלה).

המסרים העולים מפרק כז

1. הציווי על עשיית מזבח העולה
הציפיה של בני ישראל לבניית המזבח.

2. הציווי על עשיית קלעי החצר
חשיבות ההבדלה בין מחנה שכינה למחנה לוייה.

סיכום פרשת תרומה

לאחר המעמד הגדול והנשגב - מעמד הר סיני, בו דיבר ה' עם עמו ישראל ונתן להם את התורה, רצה ה' להראות את אהבתו הגדולה לישראל כאב לבניו וציוה את משה לבנות משכן לשמו, כדי שיוכל להשרות שכינתו בקרב עמו ולהיות לנו לאלקים. מעתה ידבר ה' עם משה מבין שני הכרובים, ישגיח עלינו, יתהלך בקרב מחננו ויברך אותנו. ה' ציוה לעשות במשכן כלים לכבודו וכן ציוה שכל המשכן כולו יהיה בנוי בתכלית היופי וההדר, הדיוק והחוזק. מטרת כל הכבוד הזה לעורר את בני ישראל ליראה את ה' ולשמור את מצוותיו.

פרשת תצוה

הציווי על לקיחת השמן למנורה (פרק כז, פסוקים כ-כא)

נאמר בפסוקים כ-כא: "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור... יערך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני ה'".

פרשתנו פותחת בציווי על לקיחת שמן למנורה. נעלה את השאלה: מדוע התורה פותחת את פרשתנו דווקא בלקיחת השמן למנורה, הרי פרשת תצוה עוסקת בציווי על בגדי אהרן ובניו ולא בעבודת המשכן?

נסביר כאברבנאל, שהתורה רצתה להראות את גדולתם של הכהנים המדליקים נרות לפני ה' במנורה. על ידי כך נבין את הצורך בבגדי קודש מיוחדים עבור הכהנים.

נדגיש שהשמן למנורה היה מובחר ביותר, זך ונקי מכל פסולת - הטיפה הראשונה שיוצאת כאשר כותתים אותו, ועל הכהן היה לתת כמות שמן שתספיק להדלקת המנורה מערב עד בוקר. עבודה זו נעשתה לכבוד ה'.

פרק כח

בפרקנו שבעה נושאים עיקריים:

1. מינוי אהרן ובניו לכהנים
2. הציווי על עשיית בגדי הכהנים
3. הציווי על עשיית האפוד
4. הציווי על עשיית החושן
5. הציווי על עשיית המעיל
6. הציווי על עשיית הציץ
7. הציווי על עשיית בגדי בני אהרן ומשיחתם

מינוי אהרן ובניו לכהנים (פסוק א)

נאמר בפסוק א: "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי..."

משה שמע את כל פרשת תרומה המדברת על בניית המשכן, אך עדיין לא נאמר לו מי יהיה הכהן שיעבוד במשכן וישרת לפני ה', וכך אמרו חכמינו במדרש רבה (לז, א):

"אמר לו הקדוש ברוך הוא [למשה] לך ומנה לי כהן גדול. אמר לפניו: רבון העולם, מאיזה שבט אמנה לך? אמר לו: משבט לוי. אותה השעה שמח משה, אמר: כך שבטי חביב? אמר לו הקדוש ברוך הוא: אהרן אחיך הוא..."

כלומר כאשר שמע משה ששבטו כל כך חביב לפני ה' שמח על זכות זו, וה' המשיך ובישרו שלא רק שבטו חביב אלא גם משפחתו הקרובה ביותר חביבה, שכן לכהן גדול בחר ה' באחיו הקרוב אליו.

נדגיש לילדים את אהבתו הגדולה של ה' לאהרן. ה' בחר בו מכל ישראל לשרת ולעבוד לפניו בתפקיד החשוב ביותר במשכן, וכפי שנאמר בהמשך המדרש: "כך בחר הקדוש ברוך הוא בישראל, ומישראל לא בחר אלא שבט לוי, ומשבט לוי בחר [ב]אהרן, שנאמר (שמואל א' ב, כח): 'ובחור אותו מכל שבטי ישראל'... לכך נאמר (תהלים סה, ה): 'אשרי תבחר ותקרב ישכן בצריך'".

נוסיף ונאמר שבחירתו זו של אהרן היתה לעולמים - לו ולזרעו לדורותיו, וכפי שאמרו חכמינו ז"ל בספרי בהעלותך (מובא בדעת זקנים כאן): "לכהנו לוי - כל מקום שנאמר: 'לוי' הוי לעולמים".

נעלה את השאלה מדוע ציוה ה' את משה לקרב אליו את אהרן אחיו - "ואתה הקרב אליך" - מה כוונתו של ציווי זה, ציווי הנאמר בלשון מיוחדת שלא מצינו כמותה?

כתב בעל הליקוטים (חומש רב פנינים):

"...כי כל כך גדולה היראה והבושה באהרן מלפני הקדוש ברוך הוא עד שלא היה אפשר לו לעשות כאשר צוהו, מפני האימה, על כן אמר הקדוש ברוך הוא למשה 'ואתה הקרב אליך', והוכרח משה ללמדו דעת להגים דעתו לשמו יתברך, כדי לעבוד את עבודתו".

כלומר אהרן היה מלא בענוה וביראת ה' וחשב שאיננו ראוי לתפקיד זה, לכן ציוה ה' את משה לקרב אותו, ולחזק אותו למלא את התפקיד, משום כבודו של ה' ומשום חשיבות העבודה.

לאור דברינו נדבר על השמחה הגדולה של משה בבחירתו של אחיו, ועל הזכות הגדולה שזכה אהרן שה' קרב אותו ובחר בו להיות לו לכהן גדול, לכהונת עולמים.

הציווי על עשיית בגדי הכהנים (פסוקים ב-ה)

נאמר בפסוק ב: "ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת".

כתב הרמב"ן: "...לכבוד ולתפארת", יאמר שיעשו בגדי קודש לאהרן לשרת בהם לכבוד השם השוכן בתוכם".

נאמר לילדים שרעיון זה הוא המשך לענייני כלי המשכן שנעשו לכבוד ה' (כפי שהבאנו בפרשת תרומה מפשטי הפסוקים וכהסבר בעל העקדה והאברבנאל). הכהן המשרת לפני ה' השוכן במשכן, בגדי צריכים להיות בגדים מכובדים ומפוארים לכבוד המלך ה'. נביא גם את טעמו הנוסף של ספר החינוך (מצוה צט):

"...והשליח [הכהן הגדול] המכפר צריך להתפייס [לרכז] כל מחשבותיו וכוונתו אל העבודה, על כן ראוי ללבוש בגדים מיוחדים אליה, שכשיסתכל בכל מקום שבנופו, מיד יהיה נזכר ומתעורר בלבו לפני מי הוא עובד...".

כלומר מטרת הבגדים להזכיר לכהן הגדול את תפקידו בכל עת, כדי שכל הזמן יתכוון בעבודתו לירא את ה' ולעבדו בכל לבו. משום כך ציוותה התורה שילבש בגדים מיוחדים על כל חלקי גופו, שבכל מקום שיסתכל יראה ויזכור את תפקידו.

בלימוד על בגדי הכהן הגדול נדגיש לילדים שתי נקודות: את הכבוד הראוי למשרת ה' ואת הכוונה הנדרשת בכל זמן העבודה.

נאמר בפסוק ג: "ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתי רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן".

גם בעשיית בגדי אהרן נדרשה חכמת לב מאת ה' כמו בעשיית המשכן וכליו. הם היו צריכים להיעשות בדיוק רב ובצורה הנאה ביותר, שכן נעשו לכבוד ה'.

חכמה זו היתה דרושה במיוחד במלאכות המורכבות יותר, כמו אריגת הציורים על האפוד והחושן - ציורים שונים משני הצדדים, וכן בעבודה עם אבני השהם והמילואים - חיתוכן וחקיקת השמות עליהן. חכמי הלב היו מלאים ביראת ה', כפי שכתב **אור החיים** (לט, א): "שהיו אומרים בשעת המלאכה: הרי אנו עושים דבר זה כאשר ציוה ה' את משה", וכך עולה מדברי **בעל הטורים**: "חכמי לב אשר - בנימטריא 'יראת', מי שמלא יראת ה', והיינו שנאמר 'ראשית חכמה יראת ה'".

והמלבי"ם כתב:

"כי חכם לב הוא מדרגה גדולה מאד... שהחכמה שבה להיות קנין בנפשו וממלאה את כל בתי נפשו... שרוח חכמה ממלאים את כל לבו ולא נמצא בלבו מקום ריק לתאוה וליצר ולמחשבות מתנגדות אל החכמה. וחכמי לב אלו יעשו את בגדי אהרן לקדשו, כי הם יבינו על מה ירמזו הבגדים האלה, ויעשו בכונה שתחול עליהם הקדושה המיוחדת אליהם".

"לקדשו לכהנו לי"

כתב רש"י: "לקדשו, להכניסו בכהונה על ידי הבגדים, שיהיה כהן לי. ולשון כהונה שירות הוא". כלומר על ידי לבישת הבגדים מתקדש הכהן ונכנס לתפקידו, ונקרא משרת ה'.

נאמר בפסוק ד: "ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט...".

חכמינו ז"ל אמרו **במסכת יומא** (פ"ז, מ"ה): "כהן גדול משמש בשמונה כלים [בגדים] וההדיוט בארבעה: בכתונת ומכנסים ומצנפת ואבנט, מוסף עליו כהן גדול: חשן ואפוד ומעיל וציץ".

נשאל את הילדים: מדוע הזכירה התורה כאן רק ששה מהבגדים: חושן, אפוד, מעיל, כתונת, מצנפת ואבנט?
נביא את תשובת בעל הטורים: "ולא הזכיר מכנסים, שלא היו [נעשו] לכבוד ולתפארת, ולא הזכיר ציץ, לפי שלא היה מין בגד".
כלומר המכנסים הם רק משום צניעות והציץ היה כעין כתר מזהב, ומשום כך לא נזכרו.

נאמר בפסוק ה: "והם יקחו את הזהב ואת התכלת...".

חכמי הלב יקבלו את החומרים השונים הנזכרים בפסוק מנדבת בני ישראל, כדי לעשות מהם את הבגדים.

הציווי על עשיית האפוד (פסוקים ו-יב)

האפוד מכסה את החלק התחתון של הגוף, מהמתנים ועד קצה הרגליים, מאחור ומקדימה, וממנו עולות שתי רצועות עד הכתפיים.
חלקיו: שלושה - גוף הבגד, כתפיות, חשב (חגורה המחוברת לאפוד).
מספר החוטים מהם נטווה כל חוט שבאפוד: חמישה - זהב, תכלת, ארגמן, תולעת שני ושש (חוטי צמר צבועים בצבעים הללו). על כתפות האפוד שתי אבני שהם ועל כל אבן חקוקים ששה משמות השבטים.

נאמר בפסוק ו: "ועשו את האפוד זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר מעשה חשב".

נדבר על שני דברים שנעשו ליופי: צבעי החוטים וכן הצוירים שארגו על האפוד מעשה חושב. נציין גם את חכמתם הרבה של חכמי הלב שארגו צוירים שונים משני הצדדים.

נאמר בפסוק ח: "וחשב אפדתו אשר עליו כמעשהו ממנו יהיה...".

עשיית החשב דרשה אף היא חכמת לב, שכן אריגתו היתה יחד עם אריגת האפוד ולא בנפרד כמו הכתפות.

נאמר בפסוק ט: "ולקחת את שתי אבני שהם".

אבן שהם היא אבן יקרה ולקיחת אבן כזו היא לכבוד לה'.

"ופתחת עליהם שמות בני ישראל"

פיתוח (חקיקה) של אבני שהם היא מלאכה קשה ומסובכת, שכן אבן שהם היא אבן חזקה מאוד שקשה מאוד לחקוק בה.

נאמר בפסוק י: "ששה משמתם על האבן האחת... כתולדתם".

נסביר כרש"י שהשמות על האבנים היו לפי סדר הולדת השבטים (המוזכר בפרשת ויצא). על האבן הראשונה היו כתובים ראובן, שמעון, לוי, יהודה, דן ונפתלי, ועל האבן השניה גד, אשר, יששכר, זבולון, יוסף ובנימין (ישנן שיטות שונות בהסבר פסוק זה, אך נעדיף את פירושו של רש"י, שהוא היותר פשוט לילדים).

נאמר בפסוק יא: "מעשה חרש אבן... מסבת משבצות זהב תעשה אתם".

משבצת הזהב היתה מסגרת ומושב לאבן שהם, ובשילוב אבן שהם עם משבצת הזהב גדל ההדר של האפוד. עשיית משבצת הזהב דרשה חכמה, תכנון ודיוק רב (כדברי רש"י: "מעשה אומן של אבנים") כדי שתהיה מתאימה לאבן שהם.

נאמר בפסוק יב: "ושמת את שתי האבנים על כתפת האפד אבני זכרן לבני ישראל ונשא אהרן את שמותם לפני ה' על שתי כתפיו לזכרן".

כתב רש"י: "לזכרן - שיהא רואה הקדוש ברוך הוא השבטים כתובים לפניו ויזכור צדקתם".

כלומר כאשר רואה ה' את שמות השבטים על בגדי הכהן הוא זוכר את צדקתם ומרחם על עמו, וכדברי הספורנו: "להשיג רחמים על עמו בזכותם".

חכמינו ציינו את אהבתו הגדולה של אהרן הכהן לבני ישראל ומתוכה את רדיפת השלום שלו, כדברי המשנה במסכת אבות (פ"א,

מי"ב): "הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

לאור דברים אלו נדבר עם הילדים על אהבתו הגדולה של אהרן לבני ישראל, שכאשר הוא שם את כתפות האפוד על שתי כתפיו, הוא עשה זאת מתוך אהבה גדולה לבני עמו, ומתוך רצון לבקש רחמים עליהם, כפי שכתב בעל הליקוטים (בחומש רב פנינים):

"...שהיה הכהן הגדול בעצמו מגין עליהם על ידי זה, ונשא אותם עליו כאב הנושא את בנו על כתפיו להצילו מכל מכשול... להגן עליהם בכחו וזכותו ובבקשת רחמים תמיד להמתיק הדין מעליהם מכל וכל, להגן אף מן היסורין...".

כלומר הכהן הגדול היה פועל בתפילותיו ומלמד סגוריא גדולה על ישראל ומעורר את זכותם לפני ה'. כעין זה כתב גם האברבנאל. לעיל (בפסוק ג) הבאנו מדברי בעל הטורים, אור החיים והמלבי"ם, שחכמי הלב היו מלאים ביראת ה' וידעו לכוון לעניינים עמוקים הרמוזים באפוד ובאבני השם. על פי זה נאמר לילדים שחכמי הלב הכינו את האפוד בחרדת קודש, במיוחד כאשר חקקו את שמות בני ישראל על אבני השם.

הציווי על עשיית החושן (פסוקים טו-ל)

חמישה סוגי חוטים היו בחושן, כמו באפוד. גודלו: זרת, אורכו ורוחבו: ריבוע כפול. מספר האבנים שעליו: שתיים עשרה אבנים יקרות שונות בארבעה טורים, ובכל טור שלוש אבנים. על כל אבן חקוק שמו של אחד השבטים. חיבור החושן עם האפוד: מלמעלה - על ידי שרשראות זהב. מלמטה - על ידי פתילי תכלת.

נאמר בפסוק טו: "ועשית חשן משפט מעשה חשב...".

בדומה לאפוד, גם החושן היה עשוי ברוב הדר - ציורים עטרו את שני צדדיו וחוטי אריגתו היו בצבעים שונים.

נאמר בפסוק יז: "ומלאת בו מלאת אבן ארבעה טורים אבן...".

מפסוק י"ז עד פסוק כ' מפרטת התורה את שמות שתיים עשרה האבנים שהיו על החושן. המשותף לכל האבנים הוא שכולן אבנים יקרות מאד.

נאמר לילדים שהחושן היה מרהיב ביופיו בגלל אבני השם ובגלל מגוון הצבעים השונים שבו, ויופי זה נעשה לכבוד ה', כמו שנאמר בתחלת הפרק (פסוק ב): "ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת".

נאמר בפסוק כא: "והאבנים תהיין על שמת בני ישראל שתים עשרה על שמתם".

נדגיש שאבני החושן היו מוקדשות על ידי המתנדבים מבני ישראל לשמן, כדי שיכתבו עליהן את שמות השבטים, וכפי שכתב הספורנו: "בשיקדישום המתנדבים [את האבנים] יהיה הקדשם לשם כך שיכתבו עליהם שמות השבטים".

נציין את האהבה והכבוד שנותן ה' לבני ישראל בכך ששם את שמותם על הבגדים שנעשו לכבודו. חיבת ה' לישראל מתבלטת בכך שציוה ששימו את שמותם על האבנים היקרות ביותר, וציוה לתת לכל שבט אבן מיוחדת.

"פתוחי חותם איש על שמו"

פיתוחי חותם - חקיקה באבן. נציין שבחקיקה באבן יש יתרון על פני כתיבה, כי החקיקה אינה נמחקת לעולם. נזכיר גם שהחקיקה באבנים היא מלאכה קשה ומורכבת שעשאוה חכמי הלב על ידי רוח החכמה בה מלא אותם ה'.

השמות על האבנים היו כסדר תולדתם של השבטים: אודם לראובן, פטדה לשמעון וכן הלאה.

פסוקים כ"ב-כ"ז מתארים את החיבור של החושן לאפוד, מלמעלה ומלמטה.

פסוקים כ"ב-כ"ה מתארים את החיבור שבין חלקו העליון של החושן לכתפות האפוד באמצעות שרשראות זהב, ואילו פסוקים כ"ו-כ"ז מתארים את החיבור שבין חלקו התחתון של החושן לחשב האפוד מאחור באמצעות פתילי תכלת.

הצורך בחיבור חזק נובע מהאמור **בפסוק כח**: "...ולא יזח החשן מעל האפד".

"יזח" - יתנתק.

בטעם מצוה זו כתב **ספר החינוך** (מצוה ק):

"שראה ה' יתברך לטובתנו לזכותנו בהגדלת אותו הבית הקדוש ולהיות כל אשר בו מכוון... בין ענין כליו שיהיו בתכלית השלמות, בין ענין כלי המשרתים כגון מלבושים אלה שהן מלבושים בהן בשעת העבודה, שהכל יהיה נכון ושלם בתכלית השלמות, לא יחסר שום נוי בכל הדברים, ובאמת כי מנוי הענין הוא שלא יהיה החושן נע ונד על לוח לבו, אלא יעמוד שם קבוע...".

כלומר בעשותנו את הכלים והבגדים, עלינו לעשותם באופן מכובד, שיהיו מתוקנים בצורה הטובה ביותר, ובכך יגדל כבוד הבית בעינינו. לעומת זאת, אם החושן יתנדנד, לא יהיה זה מכבוד הבית. נוסף, כפי שמזכיר ספר החינוך (מצוה צח ומצוה קפו), שמטרת הגדלת הבית וכבודו היא להכניס בלב ישראל יראת ה', ועל ידי זה יתרככו הלבבות ויעשו תשובה.

נאמר **בפסוק כט**: "ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו... לזכרון לפני ה' תמיד".

שני הסברים נאמרו על המילים "לזכרון לפני ה'": **ספורנו** כתב: "שיזכור ה' את זכותם, ויפקוד את בניהם לשלום בזכותם". כלומר כשאהרן יעבוד במשכן כשעל ליבו שמות בני ישראל החקוקים על אבני החושן, ה' יראה את שמות השבטים, יזכור את צדקתם ובזכותם ירחם על עמו ויפקדם לשלום.

ורבי אברהם סבע כתב בספרו **צרוך המור**: "לפני ה' תמיד - להתפלל עליהם. ובראות את שמות בני ישראל כתובים בחזה, כתובים על לוח לבו, לא ישכחם בעבודתו ובתפילתו..."

כלומר אהרן הוא שיזכור את בני ישראל ויתפלל בעדם. מתוך שלבו מלא אהבה ורחמים לבני ישראל, כאב לבניו וכדברי המשנה באבות שהבאנו לעיל), בכל עת שרואה אהרן את שמות בני ישראל המונחים על לבו, זוכרם ומבקש עליהם רחמים.

נביא את שני הפירושים, ונוסיף ונאמר, על פי דברי המלבי"ם, שאהרן גם דאג שיהיו כל ישראל באחדות, באהבה ובאחוה, כשם שכל שמות מונחים יחד על לבו. וכך כתב **המלבי"ם**: "לכן נחרטו על החושן שמות בני ישראל, להורות על אחדותם על ידי אהרן".

בפסוק זה נדגיש בפני הילדים את אהבתו של אהרן לבני ישראל ואת השתדלותו למענם.

נאמר **בפסוק ל**: "ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים".

כתב **רש"י**: "הוא כתב שם המפורש, שהיה [משה] נותנו בתוך כפלי החושן, שעל ידו [על ידי הכתב] הוא מאיר דבריו ומתמם [ומברר] את דבריו".

והרמב"ן כתב:

"והנה באורים ותומים אמר 'ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים' ולא ציוה אותו בעשייתן [לא נזכרו בפרשות ויקהל-פקודי]... כי לא היו [האורים והתומים] מעשה אומן ולא היו לאומנין ולא לקהל ישראל בהם מעשה ולא נדבה כלל, אבל הם סוד מסור למשה מפי הנבורה והוא כתבם בקדושה..."

כלומר משה רבנו כתב בקדושה ובטהרה על הקלף את שם ה' המפורש. את הקלף, עם שם ה' שבו, הניח משה בתוך כפלי החושן, וכאשר היו בני ישראל שואלים שאלה את ה', היו מאירות האותיות

שעל האבנים על ידי שם ה' שהיה נתון בחושן, וכך היו מתבררות שאלותיהם של ישראל.

נוכל לתאר לילדים את מלך ישראל עומד לפני הכהן הגדול, שואל את ה' שאלה (כגון אם לעלות למלחמה) והאותיות השונות שעל גבי החושן מאירות. באותה שעה שורה רוח הקודש על הכהן הגדול, על פיה הוא מחבר את האותיות ומשיב לעם את תשובת ה'.

נאמר בהמשך הפסוק: "והיו על לב אהרן בבאו לפני ה'". נסב את תשומת לבם של הילדים להדגשת התורה (פעמיים בפסוק זה) שהחושן היה נתון על לבו של אהרן. נזכיר כי לבו של אהרן נזכר כבר בתחילת החומש (ד, יד), שם אמר ה' למשה שיחזור ממדין למצרים ויראה את אהרן אחיו יוצא לקראתו: "וראך ושמח בלבבו". בשכר אהבתו לאחיו והעדר קנאתו בו זכה אהרן לשאת את האורים והתומים, כפי שאמרו חכמים **במדרש רבה** (ג, יז): "הלב ששמח בגדולת אחיו - ילבש אורים ותומים".

בלימוד זה נחזק אצל הילדים את האהבה, האחוה והשמחה שבהצלחת החבר, ואת ההתרחקות ממידת הקנאה.

"ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד"

איזה משפט נשא אהרן?

רש"י הביא שני פירושים:

א. משפט מלשון בירור, שאהרן היה מברר ועונה על שאלות בני ישראל באורים ותומים.

ב. החושן מכפר על קלקול הדין, כלומר על משפטים שהדיינים דנו בהם דין שאיננו אמת.

על דברי רש"י אלו כתב הנצי"ב **בהעמק דבר**: "מה שפירש רש"י שמכפר על קלקול הדין... אינו אלא בתורת רמז ואסמכתא שלזה [שעל זה] גם בן בא החושן, אבל לא שזה עיקר תכליתו [של החושן]".

כלומר מה שאמרו המפרשים שבגדי הכהן מכפרים על עבירות, כגון החושן מכפר על קלקול הדין, זהו רמז אבל לא עיקר המטרה של הבגדים.

לאור דברי הנצי"ב נעדיף להביא לילדים את פירושו הראשון של רש"י, שאהרן היה מברר ועונה על שאלות בני ישראל באורים ותומים.

הציווי על עשיית המעיל (פסוקים לא-לה)

המעיל היה עשוי כולו מחוטי תכלת. צורתו - כעין טלית קטן, המכסה את החלק הקדמי והאחורי של הגוף ופתוחה מן הצדדים. את הפתח של הצואר קיפלו כלפי פנים ותפרו אותו מסביב כדי שלא יקרע כאשר מכניסים את הראש ומוציאים אותו (שיטת הרמב"ם).

בשולי המעיל (בקצהו התחתון) חיברו שבעים ושניים פעמוני זהב, ורימונים (בצורת פקעות) שנארגו מחוטי צמר, תכלת, ארגמן ותולעת שני.

נאמר בפסוק לא: "ועשית את מעיל האפד כליל תכלת".

נזכיר את הפסוק שבתחילת הפרק (פסוק ב) "ועשית בגדי קדש... לכבוד ולתפארת", ונציין שהמעיל היה כולו עשוי תכלת, לפאר ולהדר. גם הציווי לעשות את המעיל כולו ממין אחד ולא מכמה מינים יש בו מן היופי, וכמו שעולה מדברי האברבנאל:

"וציויה השם יתברך... שיהיה כליל תכלת, רצונו לומר שכולו יהיה מתכלת ולא יהיה מין אחר מעורב בו, כדי שיראה מעיל דבר אחד והאפוד אשר עליו דבר אחר, ואילו היה המעיל מתכלת וארגמן... כמו האפוד יחשבו הרואים שהכל דבר אחד, מעיל ואפוד...".

כלומר כדי שיבלוט המעיל, ציוה ה' לעשותו כולו בצבע תכלת, בשונה מהאפוד שהיו בו כמה צבעים.

נאמר בפסוק לב: "והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב... לא יקרע".

כתב בעל ספר החינוך (מצוה קא): "לפי שהקריעה דבר של גנאי אצלנו... והוזהרנו עליו בלאו כדי שילבשהו הלובשו באימה וביראה ובנחת ודרך כבוד, שיירא מלקרעו ומלהשחית בו דבר". כלומר כיון שכל ענין הבגדים הוא לכבוד לפני ה', צריך להזהר שלא יקרעו.

נאמר בפסוקים לג-לד: "ועשית על שוליו רימוני תכלת... ופעמוני זהב בתוכם סביב. והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבאו אל הקדש לפני ה'..."

מדוע אהרן צריך להשמיע את קולו כשנכנס לקודש וכשיוצא ממנו?
נביא שני הסברים:

רבי אברהם סבע בספרו צרור המור כתב:

"כי בן ראוי לכל נכנס בהיכל המלך שיכנס ברשות ולא יכנס פתאום. וכל זה להורות על מעלת התורה שיש בה חכמה ורוב פנינים ומוסרים רבים ודרך ארץ, כאמרם (אבות פ"ה, מכ"ב) 'הפוך בה דכולא בה'".

כלומר השמעת קול הפעמונים היא כמו בקשת רשות להכנס לקודש, והיא משום כבוד המלך שלא נכנסים אליו שלא ברשות. זהו לימוד של דרך ארץ (כעין זה כתב גם הרמב"ן).

והאברבנאל כתב: "כי הקול הוא יעירהו להתבונן שהוא [נמצא] בקודש".

כלומר מטרת הקול להזכיר לאהרן שהוא נכנס אל הקודש, ועליו להקפיד להתנהג שם ביראה ובכבוד ראש.

בלימוד זה נשתדל לחזק אצל הילדים את יחס הכבוד והיראה הראוי אל המשכן והמקדש, ומתוך כך אל מקדש מעט - בית הכנסת.

הציווי על עשיית הציץ (פסוקים לו-לט)

נאמר בפסוק לו: "ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חותם קדש לה".

כתב האלשיך: "על ידי היות כל אשר במצחך פיתוחים של כישרון, מורים היותך עבד חתום קודש לה".

כלומר הציץ מורה שכל המחשבות והיצירות שהאדם יוצר ומפתח בשכלו צריכות להיות קודש לה, שכל מחשבותיו תהיינה משועבדות לה'.

למרות שדברי האלשיך קשים להבנת ילדים, נוכל להסביר את הרעיון הכללי שבהם, שהציץ מזכיר לכהן הגדול שהוא עבד לה', ועל ידי זה מחשבותיו תהיינה לשם שמים.

נאמר בפסוק לח: "והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים... לרצון להם לפני ה'".

נביא לילדים שני הסברים:

רש"י, על פי חכמינו ז"ל, כתב: "את עון הקדשים - לרצות על הדם ועל החלב שקרבו בטומאה".

כלומר הציץ מכפר על הקרבת קרבן בטומאה.

ורשב"ם כתב: "לפי פשוטו... כל קרבנות שיביאו ישראל, או עולה או חטאת או אשם לכפר עליהם, שיסייע הציץ עם הקורבן להזכירם לפני הקדוש ברוך הוא שיהא לרצון ולזכרון לבני ישראל להתכפר להם".

כלומר הציץ מסייע לכפרת כל הקרבנות הבאים על חטא, כמו קרבנות עולה (באה על ביטול מצוות עשה), חטאת ואשם.

וכיצד מסייע הציץ בכפרה?

כתב האברבנאל: "שבעבור שהציץ בא לרצות על עוון הקדשים, היה ראוי שיהיה על מצח אהרן בכל יום ויום... כדי שיתן אל לבו להתפלל עליהם ולישא עונם תמיד".

נאמר לילדים שדברי האברבנאל מתאימים לדברי האלשיך שהבאנו

לעיל, שהציץ מזכיר לכהן שהוא עבד לה'. לפי האברבנאל הציץ מעורר את הכהן הגדול להתפלל על עם ישראל ולבקש מה' שימחל להם.

הציווי על עשיית בגדי בני אהרן ומשיחתם (פסוקים מ-מג)

נאמר בפסוק מ: "ולבני אהרן תעשה כתנת ועשית להם אבנטים ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת".

בפסוק זה אנו נפגשים לראשונה עם בגדי הכהן ההדיוט.

בני אהרן, שאינם כהנים גדולים, מחוייבים ללבוש רק ארבעה בגדים: כתונת, אבנט ומגבעת, הנזכרים בפסוק זה, ומכנסים שנזכרו בפסוק מ"ב.

נאמר לילדים שאמנם בגדים אלו לא נארגו מחוטי זהב, תכלת וארגמן כמו בגדיו של הכהן הגדול, אבל גם עליהם ציוותה התורה שיהיו לכבוד ולתפארת.

בגדים אלו צריכים להיעשות בצורה המתוקנת והנאה ביותר, שלא יהיו קרועים או בלויים, אלא חדשים, וכדברי הגמרא בזבחים (יח ע"ב): "היו ממושמשים או מקורעין ועבד - עבודתו פסולה". ועוד נאמר בגמרא שם: "בד - שיהיו חדשים".

המסרים העולים מפרק כח

1. מינוי אהרן ובניו לכהנים
  - א. יראת ה' הגדולה של אהרן - הפחד שלו לקבל את התפקיד.
  - ב. הבחירה של ה' באהרן לכהן גדול.
  - ג. הבחירה באהרן לדורות.
  - ד. השמחה של משה במינוי אהרן.
2. הציווי על עשיית בגדי הכהנים
  - א. הופעה מכובדת של משרתי ה'.
  - ב. זכירת תפקיד הכהונה בכל משך העבודה.
  - ג. החכמה הגדולה שנדרשה לשם עשיית הבגדים.
  - ד. יראת ה' של חכמי הלב.
  - ה. הכוונה בעשיית הבגדים לשם המצוה.
3. הציווי על עשיית האפוד והחושן
  - א. היופי של הבגדים לכבוד לה'.
  - ב. האומנות המיוחדת בחקיקה על אבני השהם.
  - ג. רחמי ה' לבני ישראל - בראותו את שמותם על כתפי אהרן ועל לבו.
  - ד. אהבת אהרן לבני ישראל - מבקש עליהם רחמים.
  - ה. החיבה המיוחדת של ה' לכל שבט - הציווי לקבוע שם כל שבט על אבן מיוחדת.
  - ו. עשיית הבגדים בשלמות - שלא יזח החושן מעל האפוד.
  - ז. בירור שאלות ישראל על ידי האורים ותומים.
  - ח. מעלתם של האורים ותומים ומעלת משה - שום אומן לא התעסק בכתיבתם אלא משה.

4. הציווי על עשיית המעיל

- א. לבישת הבגדים באימה ובדרך כבוד - אזהרה שלא יקרע.
- ב. כבוד למלך ה' - השמעת קול הפעמונים מהווה בקשת רשות להיכנס לקודש.
- ג. עבודת ה' ביראה - השמעת קול הפעמונים מזכירה לאהרן להתנהג ביראה בקודש.

5. הציווי על עשיית הציץ

- אחריות אהרן להתפלל על ישראל - הציץ נתון על מצחו תמיד להזכירו שעליו להתפלל עליהם.

6. הציווי על עשיית בגדי בני אהרן ומשיחתם

- כבוד לבגדי הקודש - עשיית בגדי בני אהרן בצורה נאה על אף שאינם בגדי כהן גדול.

פרק כט

בפרקנו שבעה נושאים עיקריים:

1. לקיחת אהרן ובניו, הלבשתם ומשיחתם
2. פר החטאת
3. איל העולה
4. איל המילואים
5. סדר העבודה בכל שבעת הימים
6. קרבן התמיד
7. השראת השכינה בישראל

פתיחה

לאחר ציווי ה' למשה על עשיית המשכן וכליו, הקרבת אהרן ובניו ועשיית בגדיהם, מלמדת אותנו התורה על הכשרת אהרן ובניו וחינוכם לתפקיד הכהונה, הכשרה שנמשכה שבעה ימים, והם הנקראים שבעת ימי המילואים.

בפרקנו מופיע הציווי למשה על הכשרת הכהנים וחינוכם לתפקיד הכהונה ובפרשת צו בחומש ויקרא (פרק ח) מופיע הביצוע בפועל. ישנם עניינים שלא נזכרו בפרקנו ונזכרו בפרשת צו, כמו הקהלת כל ישראל בימים אלו בפתח המשכן, ועל כן במהלך הלימוד נוסיף את הנאמר בפרשת צו.

מטרת העבודה בימים אלו – קבלת תפקיד הכהונה

נאמר בפסוק א: "וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי".

נאמר בפסוק לה: "ועשית לאהרן ולבניו ככה... שבעת ימים תמלא ידם".

מפסוקים אלו אנו למדים שעל ידי עבודת הקרבנות שמוזכרת בפרק זה אהרן ובניו מתקדשים ונעשים מוכנים לתפקיד הכהונה, ושמטרת שבעת ימים אלו היא 'למלא' את ידם של הכהנים, כלומר לחנכם וללמדם כהכנה לתפקיד המיוחד של הכהונה.

מעין זה כתב רש"י (פסוק ט): "ומלאת יד אהרן ויד בניו - במילוי ופקודת הכהונה", ורש"י בפרק הקודם (פסוק מא) כתב: "שכל מילוי ידיים הוא [לשון] חנוך".

ומוסיף האברבנאל: "כי לא יתכן שיעתק האדם מתכונת מה לתכונה אחרת, ומהדיוט אל כהן עליון, אלא באמצעות פועל מהרשום שיעשה או שיעשו לו".

כלומר כדי להכשיר את אהרן ובניו מאנשים רגילים לכהני ה', צריך לעשות פעולות מיוחדות ומרוממות שיפעלו עליהם רושם חזק.

כבר בלבישת הבגדים מתחזקים אהרן ובניו בתחושה זו שהנם עבדים המשרתים לפני ה'. המשיחה של ראשיהם בשמן משרה עליהם רוח של גדולה והתעלות. פעולות אלו מחזקות אצל אהרן ובניו את יראת ה' ואהבתו, את אהבתם לכל אחד מבני ישראל ואת רצונם לכפר עליהם.

כבר בתחילת הפרק נדבר עם הילדים על מטרתם של שבעת ימי המילואים וניצור אצלם רושם מיוחד ביחס לקבלת תפקיד הכהונה.

עבודתו של משה בשבעת ימי המילואים

ה' אומר למשה בפסוק א: "וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי...".

כלומר ה' מצווה שכל העבודה בשבעת ימי המילואים תיעשה על ידי משה.

האברבנאל הסביר את הסיבה לכך:

"ולכן יהיו ימי המילואים... צריכים אהרן ובניו ללמוד מאדון הנביאים עבודת המקדש ומעשה הקרבנות, ומפני זה ציוה יתברך שבשבעת ימי המילואים יכהן משה רבנו, כדי שממנו יראו וכן יעשו אהרן ובניו אחר כך בעבודת המקדש..."

כלומר ה' רצה שאהרן ובניו ילמדו ממשה רבנו, אדון הנביאים, את פרטי ההלכה של מעשי הקרבנות. ניתן להוסיף ולומר שלא רק את הצד המעשי רצה ה' שילמדו אהרן ובניו ממשה אלא גם את חרדת הקודש וההכנעה בעבודת המשכן, ויחד עם זאת את הרצון והשמחה הגדולה הנדרשים לשם עבודת הקודש.

נוכחותם של בני ישראל בהתקדשות אהרן ובניו

בחומש ויקרא (ח, ג), כהכנה לשבעת ימי המילואים, ציוה ה' את משה: "ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד".

כלומר בכל שבעת ימי המילואים התקהלו כל בני ישראל וצפו בסדר הנעשה לאהרן ולבניו.

הרמב"ן שם כתב מדוע ציוה ה' את משה להקהיל את כל העדה: "שיעשה [כל הסדר] במעמד כולם, שידעו שהשם יתברך בחר באהרן ובזרעו".

ואמרו חכמים **בילקוט שמעוני** (שם): "עשו במעמד כל העדה שינהגו קדושה בכהונה".

לאור דברים אלו, במהלך לימוד הפסוקים בפרקנו, נזכיר מידי פעם שה' רצה שבני ישראל יהיו נוכחים בזמן עבודת שבעת ימי המילואים, כדי שילמדו שה' בחר באהרן ובזרעו ומתוך כך ינהגו בהם בכבוד ובקדושה.

נוכל לומר לילדים, לאור דברי האברבנאל שהזכרנו, שה' רצה שגם

בני ישראל יראו כיצד משה עובד וילמדו ממנו את ההלכות השייכות להם.

הישיבה באהל מועד שבעה ימים

נאמר בחומש ויקרא (ח, לג-לה): "ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים... ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים ושמרתם את משמרת ה'".

כלומר ה' רוצה שאהרן ובניו ישבו בפתח אהל מועד כל שבעת הימים. לשם מה נועדה ישיבה זו?

כתב העקדת יצחק (פרשת שמיני, שער נט):

"...היה מהחכמה האלקית לצוות לאהרן ובניו בתחילת בואם אל השירות האלקי הנכבד והנורא, שימלאו להם שבעת ימי המילואים אשר ישמרו בהם את משמרת ה' להבין ולהשכיל... ולזה החמיר עליהם... כדי שלא יפנה לבם לדבר אחר אפילו שעה... דמשמע שהכוונה שישבו שם [בפתח אהל מועד] שתולים בבית ה'... והיא הערה גדולה להתבוננותם כמעשה בראשית [ששבעת ימי המילואים הם כנגד שבעת ימי בראשית], אשר על ידו יכיר האדם גודל בוראו ועוצם חכמתו, ואת כל תוקף יכולתו וגבורתו, אשר כל זה מה שמכריח אותו לאהבתו ולעבודתו... ויזהר מאד מהשתקע בהבלי העולם וחמודותיו..."

בעקבות דברי בעל העקדה נסביר לילדים שה' ציוה את משה שאהרן ובניו יהיו בפתח אהל מועד כל שבעת הימים, כדי שילמדו את הצד המעשי של הלכות הקרבנות וגם את הצד הרעיוני מוסרי, שיתבוננו בגדולת ה' ובגבורתו ומתוך כך יתחזקו באהבת ה' וביראתו. מכאן נכנס ללימוד הפסוקים שבפרשתנו.

לקיחת אהרן ובניו, הלבשתם ומשיחתם (פסוקים א–ט)

נאמר בפסוק א: "זוה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי...". נסביר לילדים, כפי שהזכרנו בפתיחה, שהקרבות מסייעים לכהנים להתקדש ולהיות מוכנים לקבל את תפקיד הכהונה, להיות משרתי ה'. כאן נביא את דברי רש"י על פסוק ט', ואת דברי האברבנאל שהובאו בפתיחה.

נאמר בפסוק ד: "ואת אהרן ואת בניו תקריב אל פתח אהל מועד...". על כך כתב רש"י בחומש ויקרא (ח, ב): "קחנו בדברים ומשכהו". כלומר משה נצטווה לדבר עם אהרן ועם בניו ולשכנעם לקבל את הכהונה.

ומה הדברים שאמר משה?

אמרו חכמים **במכילתא דמילואים** (מובא בתורה שלמה): "והוא [משה] מפיים אותם בדברים ואומר להם: 'אשריכם שאתם זוכים לעבודת המקום, שאתם קרובים למקום ובהר בבם'".

מפסוק זה עד פסוק ט' מתארת התורה את הפעולות שעשה משה לאהרן ולבניו: רחיצה, הלבשת בגדים ומשיחת אהרן. מטרת פעולות אלו נאמרה בפסוק ט: "ומלאת יד אהרן ויד בניו". כלומר פעולות אלו נועדו להכשיר ולקדש אותם לתפקיד הכהונה (כמו שכתב רש"י כאן).

נציין בפני הילדים (כפי שהזכרנו בהקדמה) שעם ישראל נכח בחצר המשכן בזמן הלבשת אהרן ובניו, כפי שנאמר בפרשת צו (ח, ד): "ותקהל העדה אל פתח אהל מועד", וכפי שכתבו הרמב"ן שם: "שיעשה במעמד כולם, שידעו שהשם יתברך בחר באהרן ובזרעו", והילקוט שמעוני שם: "עשו במעמד כל העדה שינהגו קדושה בכהונה".

נוכל לספר לילדים על האהבה הגדולה שהיתה לבני ישראל כלפי אהרן. אהבה זו באה לידי ביטוי בפסוקי התורה עם מותו של אהרן, כאשר כל העם בכה והתאבל עליו שלושים יום.

לפי זה נוכל לתאר את השמחה הגדולה שהיתה לבני ישראל בראותם את משה מקרב את אהרן לאהל מועד, מלבישו בבגדי כבוד ותפארת ומושחו להיות כהן גדול.

פר החטאת (פסוקים י–יד)

נאמר בפסוק י: "והקרבת את הפר לפני אהל מועד..."

בדברי חכמינו ז"ל והמפרשים נאמרו ארבעה הסברים על מה בא הפר לכפר:

- א. רש"י על פי תורת כהנים: "כפרת המזבח הוצרכה שמא התנדב איש דבר גזל במלאכת המשכן ומזבח" (פסוק לו).
- ב. רש"י: "לכפר על מעשה העגל שהוא פר" (פסוק א).
- ג. רש"י: "חיטאו ושיהרו [את המזבח] מזרות, להיכנס לקדושה" (ויקרא ח, טו).

ד. העמק דבר: "והחטאת בא לרצות את אהרן ובניו מכל חטא, המפסיק ומבדיל מבלי יוכל להתקדש".

תחילה נביא לילדים את פירושו של רש"י בפרשת צו (הסבר ג), שהמזבח הוא כלי חול ("זר") העשוי מעץ מצופה נחושת, וכדי לקדש אותו צריך להקריב עליו קרבן חטאת, ומכאן והלאה הוא יהיה מוכן ומוכשר לכפר עליו את כל הכפרות, אך לא נרחיב בהסבר זה מפני שהוא מעט מופשט עבור הילדים.

אחר נביא גם את הסבר הנצי"ב בהעמק דבר, שמטרת הקרבן היא לכפר על אהרן ובניו מכל החטאים שלהם בעבר, כדי שיהיו טהורים ונקיים ויוכלו לקבל את תפקידם החדש בקדושה.

גם את הסבר התורת כהנים, שכפרת המזבח הוצרכה שמא אדם מישראל נידב דבר גזל במלאכת המשכן או המזבח, נביא, אולם נציין כי רוב ישראל נדבו למשכן דברים יקרים בשמחה, כפי שהדגישה התורה בפרשת ויקהל, בה מסופר על בני ישראל שהביאו את הדברים היקרים ביותר.

את הסברו של רש"י שהמזבח מכפר על חטא העגל לא נביא, מפני שפרשתנו מדברת לפני חטא העגל (אמנם רש"י סובר שפרשות תרומה ותצוה נאמרו לאחר חטא העגל, אבל כפי שכתבנו בפרשה הקודמת אנו מעדיפים להסביר כרמב"ן (ויקרא ח, ב) שכתב: "ועל דרך הישר נצטווה משה במלאכת המשכן קודם למעשה העגל...").

נאמר בהמשך הפסוק: "וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש הפר". כידוע בכל סמיכה על קרבן יחיד המכפר ישנו וידוי. לפי הסברו של רש"י נתאר שאהרן ובניו כיוונו בסמיכת ידיהם שהמזבח יכפר על כל החטאים של ישראל מכאן והלאה. לפי דברי הנצי"ב נתאר לילדים את וידוי אהרן ובניו על פר זה כוידוי על כל חטאיהם, מתוך רצון להיות נקיים וטהורים עם הכשרתם לכהונה.

נאמר בפסוק יא: "ושחטת את הפר לפני ה'".

משה מצווה לשחוט את הפר ולעשות את כל הפעולות הנזכרות בפסוק זה ובפסוקים י"ב-י"ד. את כל עבודות המשכן שנעשו בשבעת ימי המילואים עשה משה ככהן המשרת לפני ה', תוך שמירה על ציווי ה', וכדברי אור החיים (ויקרא ח, ה): "מפי ה' נאמר לי לעשותו, ודוקא זה ולא אחר". נתאר לילדים את ההתבוננות של אהרן ובניו בעבודות שעשה משה מתוך מטרה ללמוד ממנו, כפי שהזכרנו בהקדמה בשם האברבנאל. גם בני ישראל שעמדו בפתח אהל מועד למדו כיצד יש לקיים את מצוות ה'.

איל העולה (פסוקים טו-יח)

נאמר בפסוק טו: "ואת האיל האחד תקח וסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל".

כתב הנצי"ב: "הקרננות מסייעים להתקדש... שתכליתו [איל העולה] להשיג דעת אלקים, וזהו דביקות וקדושה יתירה".

בדברנו עם הילדים, כמובן לא נשתמש בביטויים של "דעת ה'" ו"דביקות", אלא נאמר שקרבן העולה בא כדי לקדש את אהרן ובניו. קרבן זה מיוחד הוא בכך שכולו עולה על המזבח.

נאמר בפסוק טז: "ושחטת את האיל... וזרקת על המזבח סביב".

זריקת דם האיל על ידי משה היתה שונה ממתן דם פר החטאת, משום שזריקת דם קרבן העולה יש בה זריקה של שתיים שהן ארבע, כלומר שבזריקה אחת זורקים על שתי דפנות המזבח, וכך גם בזריקה השניה, ואילו דם החטאת אינו נזרק אלא ניתן על קרנות המזבח. על פי הנאמר בפרשת צו, נאמר לילדים שמשה קיים את כל דברי ה' מילה במילה, כפי שציווהו.

איל המילואים (פסוקים יט-לד)

נאמר בפסוק יט: "ולקחת את האיל השני".

איל זה נקרא איל המילואים, והוא נחשב לקרבן שלמים. כל קרבן שלמים בא כדי להודות לה', וכאן בראשית חינוכם של אהרן ובניו לכהונה בא קרבן זה להודות לה' על עצם התפקיד לשרת לפני ה', וכפי שכתב הרמב"ן: "והשלמים תודה לה' על שנתן להם בביתו ובחומותיו יד ושם".

כלומר אהרן ובניו מודים לה' על הכבוד שנתן להם להיות משרתים לפניו בביתו. ורבנו בחיי כתב, שההודיה באיל המילואים היא על השראת השכינה בישראל: "להודות לה' כי טוב עשה עמם [עם בני ישראל] בצוותו אותם לעשות לו משכן ובית תפארת".

"וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל"

בציווי הסמיכה על ראש האיל נאמר לילדים שאהרן ובניו נצטוו

להודות לה' על התפקיד הגדול שקבלו וכן על השראת השכינה בישראל (וזאת על פי דברי הרמב"ם בהלכות מעשה הקרבנות, שבסמיכה על קרבן שלמים אינו מתוודה על חטא אלא אומר דברי שבח).

נאמר **בפסוק כ:** "ושחטת את האיל ולקחת מדמו ונתת על תנוך און אהרן... ועל בהן ידם... ועל בהן רגלם...".

נשאל מדוע בכניסה לעבודת ה' צריכים לתת את הדם דווקא על איברים אלו?

נסביר שבנתינת הדם על האזניים, הידים והרגלים מזרזים את אהרן ובניו לעשות את תפקידם כראוי. וכך כתב **האברבנאל:**

"ובעבור שהיו נכנסים בכחונה לשרת היתה ההזאה על תנוך אונם... 'כהן המה אונך ושמע', ועל בוהן ידיהם הימנית לפי שהידיים כלי העשייה... וענין בולו להעיר בידיו וללכת במצוותיו ברגליו".

כלומר הנתינה על האזניים, הידיים והרגליים מזרזת את הכהנים לשמוע לדברי ה' באזניהם ולקיים מצוותיו בידיהם וברגליהם.

נאמר **בפסוק כא:** "ולקחת מן הדם אשר על המזבח ומשמן המשחה והיית על אהרן ועל בגדיו...".

נסביר שמשם היזה על הבגדים טיפות קטנות ביותר כדי שלא יכתימו אותם, שהרי נאמר שבגדים אלו לכבוד ולתפארת, ונוכל לומר שהסימן הקל היה להם לקישוט, וכמו שכתב רבנו חננאל בסוף פרשת יתרו (כד, ח) בענין הזאת הדם על בני ישראל בכריתת הברית לאחר מתן תורה.

נאמר **בפסוקים כב-כד:** "ולקחת מן האיל החלב והאליה... וככר לחם אחת... ושמית הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו והנפת אתם תנופה לפני ה'".

אהרן ובניו החזיקו את החלבים ואת הלחם ומשה שם את ידו מתחת ידיהם והניף.

וכיצד היה מניף?

כתב רש"י: "מוליך ומביא למי שארבע רוחות העולם שלו... מעלה ומוריד, למי שהשמים והארץ שלו...".

נסב את תשומת לבם של הילדים לכך שעד עתה משה לבדו עשה את העבודה, ואהרן ובניו היו צופים ומתבוננים בו ובמעשה התנופה. כאן לראשונה משה ואהרן משתתפים יחדיו במצוה.

נאמר **בפסוק כה**: "ולקחת אתם מידם והקטרת המזבחה... לריח ניחוח לפני ה'...".

בפסוק זה אנו נפגשים עם הביטוי "ריח ניחוח", החוזר פעמים רבות בחומש ויקרא בענייני הקרבנות.

כתב רש"י: "לריח ניחוח - לנחת רוח למי שאמר ונעשה רצונו". כלומר ה' לא נהנה מהריח עצמו אלא הוא שמח מכך שבניו עושים את רצונו.

נאמר **בפסוק כח**: "והיה לאהרן ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל כי תרומה הוא...".

בפסוק זה מצווה ה' את בני ישראל לדורות עולם, שבהקריבם קרבן שלמים יביאו את החזה והשוק תרומה לכהן, כדי שיכירו בגדולתם של הכהנים וינהגו כבוד בכהונה, וכפי שנאמר בספר **במדבר** (יח, ח): "ואני הנני נתתי לך את משמרת תרומתי... לך נתתים למשחה ולבניך לחק עולם", וכתב שם רש"י: "למשחה - לגדולה", כלומר נתינת החזה והשוק לכהנים נעשית מתוך הכרה בגדולתם של הכהנים.

נאמר **בפסוק כט**: "ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למשחה בהם".

כתב רש"י: "למשחה - להתגדל בהם, שיש משיחה שהיא לשון שררה, כמו (במדבר יח, ח) 'לך נתתים למשחה'".

כלומר בגדי הקודש יעזרו לבני ישראל לנהוג כבוד בכהנים ולהכיר בגדולתם.

כעין זה כתב **ספר החינוך** (מצוה צט):

"שיש בענין [של לבישת הבגדים] כבוד לבית ולעבודה בהיות העובד מולבש בלבוש מיוחד לעבודה... כי בהגדלת הכית ומוראו יתרכבו שם ליבות החומאים וישוכו אל ה'".

ובמקום אחר (מצוה ערה) כתב **ספר החינוך**:

"...באמת ראוי להיות השליח שהכפרה תלויה עליו [הכהן] איש חזן, יפה תואר ויפה מראה, ונאה בכל דרכיו, למען יתפשו מחשבות בני איש אחריו".

נאמר **בפסוק לב**: "ואכל אהרן ובניו את בשר האיל ואת הלחם אשר בסל פתח אהל".

כאן נביא את הפסוקים מחומש ויקרא (ח, לג-לה), בהם ציוה משה את אהרן ובניו לשבת בפתח אהל מועד שבעת ימים, ונדבר על הציווי שיעסקו בתורה ובחכמה באותם ימים, יתבוננו בגדולת ה' ויבואו ליראתו ולאהבתו, כפי שהבאנו בפתיחה בשם העקדת יצחק.

סדר העבודה בכל שבעת הימים (פסוקים לה-לז)

נאמר **בפסוק לה**: "ועשית לאהרן ולבניו ככה ככל אשר צויתי אתה שבעת ימים תמלא ידם".

נסביר לילדים שאת כל הסדר האמור בפרקנו נצטווה משה לעשות לאהרן ולבניו בכל אחד משבעת ימי המילואים.

נאמר **בפסוקים לו-לז**: "ופר חטאת תעשה ליום על הכפורים... שבעת ימים תכפר על המזבח...".

נסביר על פי רש"י, שלא רק העבודות שנעשו בשביל הכהנים, כמו

האילים והלחם, נעשו בכל אחד משבעת הימים, אלא גם עבודות פר החטאת נעשו בכל אחד משבעת הימים.
 נזכיר שבכל שבעת הימים הללו הצטוו כל בני ישראל לבוא לפתח אהל מועד כדי לראות את כל הנעשה.

לאור זאת נאמר לילדים שבעשיית הסדר החוזר על עצמו במדויק במשך שבעה ימים, יתחזקו אהרן ובניו בלימוד העבודה ובהודיה לה' על תפקידם, ואף בני ישראל יתחזקו ביחסם אל המשכן ואל הכהונה.

נזכיר שוב את דברי האברבנאל שהבאנו בפתיחה:

"ולכן יהיו ימי המילואים... צריכים אהרן ובניו ללמוד מאדון הנביאים עבודת המקדש ומעשה הקרבנות ומפני זה ציוה יתברך שבשבעת ימי המילואים יבהן משה רבנו, כדי שממנו יראו וכן יעשו אהרן ובניו אחר כך בעבודת המקדש..."

לסיכום נביא את סדר המעשים בימי המילואים:

1) לקיחת אהרן ובניו את הבגדים	9) הקרבת איל העולה.
2) והקרבת אהל מועד.	10) שחיטת איל המילואים ונתינת הדם על התנוך והבהונות.
3) רחיצת אהרן ובניו.	11) הנפת החלבים, המצות, החזה והשוק.
4) הלבשת אהרן בשמונת הבגדים.	12) הקטרת החלבים והשוק.
5) משיחת המשכן וכליו.	13) הציווי לאכול את הבשר בפתח האהל.
6) משיחת אהרן.	14) קיום כל המעשים על ידי אהרן ובניו.
7) הלבשת בני אהרן.	
8) הקרבת פר החטאת.	

קרבן התמיד (פסוקים לח-מב)

קרבן התמיד הוא כבש בן שנה, ונקרא כך משום שהוא קרב כל יום, בבוקר ובין הערביים. יחד עם הכבש מקריבים מנחה מסולת בלולה בשמן ומנסכים יין על המזבח.

בפרשות תרומה ותצוה לא מוזכרים כלל קרבנות, מלבד בדיני שבעת ימי המילואים בהם תפקיד הקרבנות הוא לקדש ולהכין את הכהנים למלאכתם.

עצם המיקום של קרבן התמיד בפרשות אלו מלמדנו ענין חשוב. קרבן התמיד הוא קרבן ציבור, הבא בשם כל האומה. נאמר לילדים שקרבן זה הוא קרבן ציבור שקרב בשביל ובשם כל ישראל, ומטרתו להודות לה' על טובותיו, וכמו שכתב האברבנאל:

"תכלית המזבח היה להקריב בו התמידים בבקר ובערב, שהם לא היו לכפרת עוונות כי אם תודה לקדוש ברוך הוא על כל המזבח שהיטיב לעמו... להודות להלל ולשבח לפניו על כל אשר גמלם ורב טוב לבית ישראל".

אמנם האברבנאל מדבר על הודאה על שתי הטובות הגדולות שעשה ה' לעמו, יציאת מצרים ומתן תורה, אך נוכל לומר באופן פשוט שאנו מודים לה' בקרבן זה על כל הטובות שעושה עמנו בוקר וערב.

השראת השכינה בישראל (פסוקים מג-מו)

בפסוקים אלו מסיים הקדוש ברוך הוא ללמד את משה על בנין המשכן והכלים, על בגדי הכהנים ועל הכשרת הכהנים לעבודה. התכלית הגדולה של כל אלו היא השראת השכינה המתוארת בפסוקים אלו. על ידי השראת השכינה מגלה ה' את אהבתו לבניו ואת בחירתו בהם מכל העמים, כפי שנאמר לפני מעמד הר סיני (יט, ו): "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש".

השראת שכינה זו היא לדורות עולם, כמו שה' הבטיח ביד הנביאים (מלכים א ו, יג): "ושכנתי בתוך עמי ישראל ולא אעזוב את עמי ישראל".

נאמר בפסוק מה: "ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלקים".

נזכיר לילדים את הדברים שאמרנו בתחילת פרשת תרומה על אהבת ה' לעמו כאהבת אב לבנו, ועל רצונו לשכון בתוכם.

נאמר בפסוק מו: "וידעו כי אני ה' אלקיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתכם".

ידעתם של בני ישראל שה' הוציאם ממצרים כדי לשכון בתוכם, מפני אהבתו אליהם, תביא גם אותם לאהוב אותו. נציין שמפסוק זה עולה גם שמטרתה של יציאת מצרים היתה בשביל שה' ישכון בתוכם.

כיון שפסוקים אלו הם סיכום של פרשיות המשכן (תרומה, תצוה) ובהם מודגשת המטרה של כל בניית המשכן ועבודת הכהנים, נדגיש בכיתה את חשיבותם ונשנן אותם.

המסרים העולים מפרק כט

1. שבעת ימי המילואים

- א. דרושה הכנה לשם מעבר מהחול אל הקודש.
- ב. התבוננות במעשיו של אדם גדול משפיעה מבחינה מעשית ומבחינה רוחנית - אהרן ובניו לומדים מעבודתו של משה בז' ימי המילואים.
- ג. רצון ה' שישראל ינהגו כבוד בכהונה - העבודה בז' ימי המילואים נעשתה במעמד כל ישראל.
- ד. שבעת הימים הם ימי חיזוק לאהרן ובניו ביראת ה' ובאהבתו.
- ה. קרבנות ימי המילואים מסייעים לכהנים להתקדש.
- ו. השמחה של בני ישראל בבחירתו של אהרן.
- ז. יראת ה' של משה - קיים את כל דברי ה' בעבודת ימים אלו.
- ח. חובת ההודיה לה' על חסדיו - אהרן ובניו מודים באיל המילואים על שנבחרו לכהונה.
- ט. זירוז הכהנים לעבודת ה' - נתינת הדם על אזניהם, ובהונות ידיהם ורגליהם.
- י. טיפות הדם והשמן לקישוט ולכבוד על הבגדים.
- יא. תרומת בני ישראל את החזה והשוק לכהנים כאות הוקרה על עבודתם בקודש.
- יב. משרתי ה' נחשבים לשרים - בגדי הכהנים לגדולה ולשררה.

2. קרבן התמיד

- מטרת הקרבת קרבן התמיד בוקר וערב - הודיה לה' על טובותיו.

3. השראת השכינה בישראל

- א. אהבת ה' הגדולה לעמו - רצונו לשכון בתוכם.
- ב. חשיבות הידיעה של בני ישראל שמטרת יציאת מצרים היא כדי שה' ישכון בתוכם.
- ג. ידיעה זו תביא את בני ישראל לאהוב את ה'.

פרק ל

בפרקנו נושא עיקרי אחד:
הציווי על עשיית מזבח הקטורת

הציווי על עשיית מזבח הקטורת (פסוקים א-י)

מבנה מזבח הקטורת: עשוי מעצי שיטים מצופים זהב. **מידותיו:** אמה על אמה רבוע. **קומתו:** שתי אמות, ולו ארבע קרנות העשויות יחד עם המזבח.

בשונה מהארון, השולחן ומזבח העולה שהיו להם ארבע טבעות להכנסת שני הבדים, למזבח הקטורת היו רק שתי טבעות שהותקנו על צלעותיו (=פינותיו). **מקומו במשכן:** בקודש, מול הפרוכת והארון (בין השולחן והמנורה, אך קרוב יותר לפתח).

נאמר **בפסוק א:** "ועשית מזבח מקטר קטרת".

נסב את תשומת לבם של הילדים לכך שהציווי על עשיית מזבח זה נכתב אחרי כל הציווי על המשכן ולאחר תיאור השראת השכינה, ומקומו היה לכאורה צריך להיות בפרשת תרומה, אחרי הציווי על המנורה, וכך שאל הרמב"ן: "הנה מזבח הקטורת מן הכלים הפנימיים היה, ראוי שיזכרנו עם השולחן והמנורה שהוא מונח עמהם".
נשאיר שאלה זו למחשבה, ונענה עליה לאחר שנעסוק בטעמה של הקטורת (בפסוק ז).

"עצי שיטים"

נזכיר את דברי הרלב"ג שהבאנו בפרשת תרומה, שעצי שיטה הם עצים חזקים, והמזבח נעשה מהם לכבוד למשכן, כדי שיהיה יציב.

נאמר בפסוק ב: "אמה ארכו... ממנו קרנתיו".

כפי שדיברנו במנורה ובמזבח העולה על הקושי בעשיית החלקים מקשה אחת, נזכיר גם כאן ענין זה, ונדבר על רוח אלקים שהיתה לחכמי הלב לעשות דברים מורכבים כעין אלו.

נאמר בפסוק ג: "וצפית אתו זהב טהור... ועשית לו זר זהב סביב".

גם כאן נחזור על דברי הרלב"ג שהבאנו בפרשת תרומה, שציפוי הזהב העשוי ליופי הוא משום כבוד לבית ה'.

נאמר בפסוק ז: "והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר...".

נסביר שעבודת הקטורת היא לכבוד ה', בכך שמבשמת את ביתו, וכפי שהזכרנו בשם העקדת יצחק בפתיחה לפרשת תרומה.

קעת נוכל להבין את תשובת הרמב"ן על שאלתו בפסוק א', וכך כתב:

"אבל הטעם להזכיר כאן [את מזבח הקטורת] אחר המשכן וכל כליו והקרבנות, בעבור שאמר בתשלום הכל [בסיום פרק כט] 'ונקדש בכבודי', 'ושכנתי בתוך בני ישראל', אמר... שיעשו מזבח קטורת להקטיר לכבוד ה'".

כלומר כיון שהפסוקים האחרונים דיברו על השראת השכינה בישראל, הרי שבאה התורה לאחר מכן ללמדנו על מזבח הקטורת שמטרתו היא להקטיר לכבוד השכינה, אחר שהופיעה במשכן.

נוסיף, שכאשר אנו נותנים כבוד לה' הדבר משפיע עלינו לירא את ה', כפי שכתב ספר החינוך (מצוה קג):

"להגדיל כבוד הבית ולהיות מעלתו ומוראו על פני כל אדם, ואי אפשר להגדיל דבר בלב בני אדם ומחשבתו, רק בדברים שהוא חושב אותם לגדולה וימצא מהם תענוג ושמחה. וידוע כי ענין הריח הטוב הוא דבר שנפש אדם נהנית בו ומתאוה אליו ומושך הלב הרבה...".

כלומר לפי דברי בעל ספר החינוך ה' ציוה להקטיר קטורת שריח טוב

במיוחד ושנפש האדם נהנית ממנו מאד ומתפעלת ממנו, וכך יבוא האדם להכיר בגדלותו של המשכן ולירא את ה' השוכן בתוכו.

נאמר בפסוק ט: "לא תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא תסכו עליו".

מפסוק זה אנו לומדים על מעלתו וקדושתו הגדולה של מזבח זה, המזבח הפנימי, שאין להביא עליו בנדבה שום קטורת של יחיד, אלא רק קטורת חובה בבוקר ובערב, והיא נחשבת כקטורת ציבור הבאה בשם כל עם ישראל. אסור גם להקריב עליו שום קרבן, לא מן החי כקרבן עולה ולא מן הצומח כמנחה, וכן אין לנסך עליו נסכי יין ומים. נאמר בפסוק י: "וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה... קדש קדשים הוא לה".

גם מפסוק זה אנו למדים על מעלתו של מזבח זה לעומת מזבח העולה, שרק עליו מזה הכהן ביום הכיפורים מדם הפר ומדם השעיר, וכן הוא נקרא קודש קדשים.

המסרים העולים מפרק ל

1. הציווי על עשיית מזבח הקטורת

- א. הכבוד לה' - ריח הקטורת המובחר המוקטר על המזבח.
- ב. הקטורת מעוררת את ישראל לירא את ה'.
- ג. דברים המעוררים את האדם הם דברים שהוא מחשיב אותם.
- ד. מעלתו הגדולה של מזבח הקטורת: 1. הקטורת היא רק של ציבור.
2. אסור להקריב עליו שום קרבן.
3. מזים עליו ביום הכיפורים.

סיכום פרשת תצוה

בפרשתנו מודיע ה' מי הוא האיש בו בחר להיות משרתו במשכן, מיהו הראוי - הוא ובניו לדורות עולם - לכפר על חטאיהם של ישראל. לתפקיד רם זה נבחר אהרן הכהן.

ה' מצווה את משה להכין בגדי קודש לאהרן ולבניו. בגדים אלו צריכים להיות יפים ומכובדים כראוי לכבודו של מלך מלכי המלכים, לפניו הם משרתים.

בגדים אלו מזכירים לכהן הגדול בכל רגע ורגע את גודל האחריות המוטלת עליו וממלאים אותו ביראת ה' גדולה.

שמות השבטים המשובצים על לוח לבו של הכהן הגדול ממלאים את לבו אהבה אין קץ לכל אחד מישראל ומעוררים אותו לכפר עליהם ולבקש עליהם רחמים בכל כוחו.

כדי להתקדש ולהכנס לתפקיד גדול זה ציוה ה' את אהרן ובניו שיעברו שבעה ימי הכנה - שבעת ימי המילואים - בהם ילמדו ממשה, רבם של ישראל, את הלכות העבודה ואת האופן בו צריכה העבודה להיעשות - מתוך יראת ה' ומתוך שמחה גדולה. בימים אלה יודו לה' על שבחר בהם לתפקיד רם זה ועל שבא להשרות שכינתו בתוך בני ישראל. בסופה של הפרשה, חותם ה' את שתי פרשיות המשכן והכהנים, באהבתו הגדולה לישראל וברצונו לשכון בתוכם לדורות עולם.

נר תמיד
לעילוי נשמת
האי גברא רבה ויקירא
הר"ר **אשר וסרטיל** ז"ל
ב"ר שלום ותמר הי"ד

אשר ערך
ספרי קודש רבים
בהם "שמירת שבת כהלכתה"
למהדורותיו ולמפתחותיו
במשך יובל שנים

פעל רבות להצלת רבים
מפזורות ישראל בימי עברה וזעם
להעפלתם לארץ ישראל פעם אחר פעם

עם שיבת עם ישראל לארצו
עמל בכל נפשו ובכל מאודו
ביסוד ובטיפוח מערכות החינוך וההוראה
לתורה ולתעודה בארץ הקדושה

בין כל פעליו אף זכה
להיות ממחדשי הישוב
בירושלים העתיקה

נולד בכ"ג בשבט התרפ"א
נלב"ע בשבת קודש פרשת ויצא
ט' בכסלו התשס"ט
תנצב"ה